

Anto Stanić
ŽIVOTNI PUTOKAZI
Eseji o životu

Anto Stanić
Životni putokazi

Urednik
Anto Stanić

Lektor
Natalija Puljić

Recenzija
Momčilo Spasojević
Natalija Puljić

Kompjuterska priprema
Branislav Trogrančić

Izdavač
"Štamparija Fojnica" Fojnica

Naklada
300 primjeraka

Anto Stanić

Životni putokazi

Kreševo, 2015.

*Ako se služiš putokazima,
Slijediš putokaze,
Nikad nećeš zalutati.*

Predgovor

Tekst, odnosno eseji za ovu knjigu, nastajali su u vremenu od oko petnaest godina. Pisani su na raznim mjestima u kojima sam boravio, odnosno tamo gdje sam dobivao inspiraciju da nešto kažem o životu, o mome viđenju života; poimanje Boga; o potrebi za Bogom; međuljudskim odnosima; o značaju stjecanja znanja; o našem egu i super egu, o strastima; o stjecanju dobrih i loših navika; o ljudskom robovanju zbog neostvarenih želja; o filozofiji življenja i još puno toga.

Nazvah ovu knjigu "Životni putokazi", jer mi je bio cilj da u esejima prikažem razne oblasti životnih odnosa, odnosno, da prikažem putokaze razumijevanja i izlaza iz raznih životnih situacija. Možda se ne složimo u nekim poimanjima moga viđenja života i odnosa u njemu i mogućnosti mijenjanja tih odnosa, te sebe samog. Znam da ćete imati primjedbi, to će me radovati, a pogotovu ako mi to kažete u nekoj prilici. Nitko nije nepogrešiv.

Rastužilo bi me ako prije nego što pročitate, bacite knjigu u stranu i kažete da vama ne trebaju tuđa filozofiranja, tuđa viđenja života. A ja kažem vama ovo: - Tko misli da zna sve,

a pogotovu ako nije ni pročitao, onda ova knjiga i nije pisana za njega. Još vam dodajem da se znanost prenosila prije postojanja knjiga, usmeno, a već nekoliko tisuća godina prenosi se preko knjiga. I moja razmišljanja o životu su produkt pročitanih knjiga i životnih iskustava, u kojima sam mnoge stvari provjerio na svojoj koži. Cilj mi je bio ponuditi čitateljima moja iskustva, moje viđenje života, a oni neka kažu, koliko će im biti korisne ove moje riječi.

Autor

Dugo mi je trebalo da shvatim

Život je tekao, a ja zajedno s njime. Njegovim valovima plivao sam onako kako sam znao i umio. Ponekad su bili bezazleni valovi, slabi i tihi, a često veliki, bučni i razarajući. Plivajući raznim vodama, promatrao sam ljude i prirodu. Divio se prirodi, a i mnogim ljudima i njihovim mudrostima i karakterima. Često sam se ljutio, jer neki ljudi nisu po svome razmišljanju i logici bili kao ja, a ponekad me ljutilo što prema izgledu nisu jednaki upravo meni! Pitao sam se, zašto ne vjeruju u istog i jedinog Boga? Zašto im politička ideologija nije ista? Zar su neki ljudi agresivni i ratoborni, a drugi tihi, mirni, plemeniti i miroljubivi.

Ljutio sam se, a nisam znao kako nemam pravo na tako nešto. Nisam znao kako je potrebno da bi ljudi jednako, ili barem slično razmišljali; trebali ići u istu školu; učiti iz istih knjiga; slušati iste nastavnike – profesore; družiti se s ljudima približno iste naravi i razmišljanja; živjeti u približno istim životnim uvjetima; u društvu s istom političkom ideologijom; vjerovati u istoga Boga i poštivati iste moralne norme.

Čak i kada bi sve bilo kako navedoh, opet bi bilo različitosti u razmišljanjima, donošenju zaključaka, reagiranju ljudi u određenim situacijama. Zašto?

Zaboravio sam faktor genetike, faktor utjecanja kozmičkih zračenja na ljude, faktor ljudskog temperamenta i još mnoge karakteristike. Zapitao sam se jednog dana, zašto se ljutim? Kada bi sve navedene okolnosti bile iste, opet bi različitosti postojale, iako možda u malo manjoj mjeri.

Kad je sve već ovako kako jeste, ne ljutimo se na svog susjeda, što je tako drugačiji od nas. Ustvari, on i ne može razmišljati kao ti; jer je produkt drugačijih životnih okolnosti u kojima je rastao i razvijao se, fizički i duševno. A kakva je tek različitost ljudi iz druge države, s drugog kontinenta, drugačijih klimatskih uvjeta, ljudi s drugačijom filozofijom življenja i vjerovanja. Beskrajno je nabranje različitosti između ljudi na kugli zemaljskoj.

Činjenice su takve i zašto onda opterećivati se, dovoditi svoje zdravlje u opasnost, kada promijeniti ne možemo baš ništa.

Događalo mi se da iz nemoći promijenim bilo šta, bolujem od nervoze; svađao sam se, tukao, znao sam šutjeti i ne razgovarati s nekim po nekoliko mjeseci; zato što susjed ima drugačija politička razmišljanja; što on poima moralne norme drugačije; zato što je njegov Bog bolji od mog; njegova je filozofija življenja i vjerovanja drugačija; njegov navijački tim pobijedio; ili naposljetku što mu ide mnogo bolje u organizaciji rada, života i...

Različitošću među ljudima je neminovna.

Konačno, počeo sam shvaćati i vjerujte mi, puno je lakše živjeti, manje je nepotrebnih stresova i šokova.

Čitaocu, pokušaj shvatiti isto, ako već nisi, da nitko ne mora razmišljati kao ti i bit će ti lakše, ljepše živjeti. Čemu nepotrebna briga, kada ne možeš ništa promijeniti? Uostalom, svatko ima pravo na svoje razmišljanje, bez obzira je li u pravu ili nije.

Toronto (Canada), veljača 2014.

Tko ne čita, njega pročitaju

Vratimo se značaju čitanja. Dakle, sve što je pronađeno, otkriveno, ispitano od početka ljudskog roda pa do danas, zapisano je u knjige, naravno od onog dana kako su izumljeni znaci, slova, papir, pera, mašine za kucanje. Pune su svjetske biblioteke knjiga i znanosti u njima.

Ništa od toga, ako se ne koristi za daljnji napredak, ako se ne čita. Dakle, mi ne trebamo izmišljati stvari koje su već izmišljene, samo treba čitati i sve saznati, pa takva saznanja upotrijebiti za nove ideje i istraživanja.

O značaju čitanja je nepotrebno govoriti. Čitanjem se razvija logika, a jaka logika izbacuje nove ideje, nova saznanja. Nova saznanja proizilaze iz već stečenih znanja. Udruži li se više znanstvenika, a to je više logika, onda puno lakše i brže dolaze do novih ideja, otkrića. Vratimo se ponovno čitanju i poimanju čitanja od različitih grupa ljudi iz prosječno razvijenih sredina; sredina gdje je knjiga dostupna mnogim građanima, naravno, ako istu žele. Većina onih koji su zaradili novac, obogatili se, smatraju knjigu nevažnom ili manje važnom za njihov život.

Njima se posrećilo ili imaju smisla za biznis; smatraju da im knjiga nije pomogla u tome. Ljudi s materijalnim bogatstvom, ne svi, uvjetno od predznanja; misle da njihovo materijalno bogatstvo kompenzira i duhovno bogatstvo, te knjigu smatraju nebitnom za njih, jer oni imaju sve, imaju novac, a ne znaju kako je najbogatiji čovjek svijeta Rockefeller rekao: -Ja sam najsiromašniji čovjek na svijetu, jer osim novca, nemam ništa drugo.

Ljudi koji rade fizičke poslove i slično, također smatraju knjigu, čitanje nevažnim za sebe i svoje poslove. Dobar dio ljudi koji zna da je knjiga izvor znanja, izbjegavaju knjigu zbog toga što nemaju naviku čitanja i što im je teško potražiti, ili kupiti knjigu. O onima koji puno čitaju i ne može se pročitati na njima da ne čitaju, ne treba pisati. Čitanje može postati ovisnost kao i mnoge druge stvari, pa ovim treba govoriti da smanje čitanje. Svaka ovisnost je bolest. Oni što misle da sve znaju, njima knjiga ne treba i ne smijemo im govoriti ništa o knjizi. Tko misli o sebi kao sveznajućem, on doista malo zna. O takvim ne želim pisati. Oni što puno znaju, vide, saznaju da je znanost velika i široka, te u tom kontekstu vide njihovo znanje kao malo, oni čitaju i iz knjiga saznaju sve što ih interesuje.

Dakle, dijete kad se rodi, njegova glava je prazna ploča, nema na njoj ništa ispisano, osim nekih genetskih kodova, koji će se dešifrirati tijekom života. Kako dijete raste tako će se na ploči, umu, pameti, ispisivati saznanja koja bude unosio. Šta će se upisivati u tu glavicu? U glavu će se unositi sve ono što bude čuo od roditelja, prijatelja, u školi, na fakultetu, saznao iz pročitanih knjiga, te sve ono što bude vidio u zavičaju, mjestima kroz koja bude prolazio i u kojima bude boravio. U

vremenu obrazovnog procesa, koji normalno traje do dvadeset pet ili više godina, dosta se toga unese u glavu, sazna, ali to je samo jedan mali dio od ukupnog znanja koje postoji. Kad bi živjeli tisućama godina ne bi sve saznali, to je nemoguće, obzirom na širinu znanja, te koliko se toga svaki dan novog sazna, ispita, otkrije.

Završio sam školu prije pedeset godina, ali kakav bih postao da nisam od tada ništa pročitao? U današnjem burnom vremenu, vremenu napretka u svakom pogledu, ne čitati i ne ići u korak s vremenom, jeste nezamislivo. Bez obzira kojoj grupi ljudi pripadaš, gore navedene, čitanje nemoj zanezariti; ono će ti pomoći razviti logiku i lakše donositi zaključke za buduće tvoje poduhvate u životu.

Uostalom, čitaj literaturu, knjige iz oblasti koje se tebi sviđaju, koje su ti korisne, iz struke kojom se baviš, u kojima uživaš. Sve je korisno pročitati, čak i negativne stvari, na osnovu kojih ćeš izvući zaključak o negativnosti takvih stvari, događaja, dešavanja. Čitati, čitati i čitati dok ti um ne procvjeta kao ruža u koju će se uvući mudrost od najmudrijih, a koja će ti davati odgovor na sva životna pitanja.

Učenjem do zvijezda

Znanjem se izlazi iz svakog ropstva. *Tko mlad ne uči, star se muči. Učiti i samo učiti, iz knjige i od života.*

Ovih nekoliko poznatih mudrosti interpretirao sam na svoj način, kako bih još jače podcrtao važnost učenja kao procesa stjecanja znanja od rođenja, pa do kraja života.

Tko ih ne poštuje, taj će zadavati probleme sebi i drugima. Uskratit će prekrasne užitke življenja. Drugima će pokvariti mnoge lijepe trenutke postojanja.

Od trenutka rođenja, dijete postaje samostalno biće koje se razvija uz pomoć okoline i svojih najbližih. U prvoj godini potrebna mu je isključivo tuđa njega i pomoć. Kad stane na svoje noge, započinje samostalno rješavati određena pitanja i probleme, najprije kroz igru i slobodne kretnje, a kasnije i kroz obavljanje određenih, manje ili više značajnih poslova, uglavnom onih koji su vezani uz njegovu osobnost.

Rast i razvoj djeteta u ranoj mladosti odvija se pod nadzorom roditelja i drugih osoba iz njegove blizine. U prvom redu, braće i sestara, zatim baka, djedova, tetki, strina i bliže rodbine. U taj proces odrastanja rano se uključuju i druge

osobe: djeca iz susjedstva, odrasli susjedi, daljnja rodbina i druge osobe sa kojima dolazi u bliski kontakt.

Djeca rastu i uz prisutnost drugih živih bića koje nazivamo kućnim ljubimcima kao što su: psi, mačke, ribice, razne vrste ptica i slično. Uz njih, tu su još i određene stvari bez kojih bi dječji razvoj bio nezamisliv. To su u početku njihove igračke, odjeća, obuća, oprema za spavanje, namještaj i druga kućna pomagala i potrepštine.

Sve ono što ih okružuje i što im je pri ruci služi kao sredstvo učenja i stjecanja prvih životnih znanja i iskustava. Roditelji i druge osobe iz bliske okoline njihovi su prvi učitelji. Uz njih razvijaju prva saznanja o svijetu koji ih okružuje. Po njihovim uputama obavljaju određene radnje korisne za daljnji razvoj. Pod njihovim nadzorom rješavaju svoje male dječje probleme.

Tako se uče životu na poučan i očigledan način, oponašanjem odraslih, upijanjem njihovih znanja i radnji, imitiranjem pokreta, smijeha, govora, kopiranjem stečenih iskustava koja su provjerena u praksi odraslih.

Ta prva životna škola, temelj je na kome se gradi novo ljudsko biće. Koliko je ona dobra i efikasna, toliko će dijete biti pripremljenije za naredne izazove.

U vrtiću se dijete uči kolektivnom načinu života. Taj je način kompleksan, jer uključuje različite sadržaje i postupke, propisane i uvedene u rad te ustanove.

"U vrtiću svako dijete uči prve fakultete". Tako je u jednoj pjesmi, namijenjenoj najmlađima, zapisao pjesnik. I baš tako se odvija proces kolektivnog učenja i odgoja najmlađih. Postupno, na osnovama koje su provjerene u nauci i praksi;

sistematično i potvrđeno na primjerima prethodnih generacija.

Kroz život u zajednici i kolektivno rješavanje problema koji se postavljaju pred djecu toga uzrasta stječu se navike koje učvršćuju njihov karakter. Usporedo s tim, razvija se osobnost i sposobnost za samostalno djelovanje. Dijete u kolektivu uči brže, jer je okruženo drugima koji sudjeluju na istom zadatku. Ukoliko mu nešto ne polazi za rukom, ugleda se na one koji to uspješno rade i slijedi njihov primjer. Tako se lakše svladavaju prepreke u učenju i izvršavanju postavljenih zadaća.

Nakon vrtića dolazi osnovna škola. Mjesto gdje se proširuju postojeća i stječu nova znanja. Rasadnik u kojem nalaze bogate sadržaje iz raznih područja života, od jezika, matematike, prirodopisa, povijesti, glazbene kulture, tjelesnog odgoja i drugih dotad nepoznatih područja. Škola je riznica znanja koja svim učenicima pruža iste mogućnosti. Od njih samih zavisi koliko će od svega ponuđenog uzeti za sebe, a koliko podijeliti s drugima.

U osnovnoj školi odvijaju se dva procesa u razvoju djeteta. Prvi, tjelesne prirode, koji se manifestira kroz odrastanje i stjecanje fizičkih karakteristika odraslog čovjeka. Drugi, duhovni, koji obuhvata sve druge ljudske osobine važne za opstanak i daljnji razvitak. Oba ta procesa čine jedinstvo u izgradnji čovjeka kao najsvjesnijeg bića na ovome svijetu.

Srednja škola osigurava specijalizaciju mlade osobe za određena područja društvenog života. Ona orijentira čovjeka prema djelatnostima koje će kasnije obavljati. Osobe koje se u

srednjoj školi osposobljavaju za zanatske djelatnosti obično se tim poslom bave do kraja svog radnog vijeka ili do kraja života. Četverogodišnje srednje škole u velikom broju slučajeva usmjeravaju učenike prema odgovarajućim fakultetima.

Na svim razinama obrazovanja mladi se osposobljavaju za samostalan rad u određenoj struci i zanimanju. Zbog toga je važno da, pri odabiru škole, slijede vlastite predispozicije, sklonosti i interese za poslove koji im najviše odgovaraju. Pogrešan odabir zanimanja čest je razlog za nezadovoljstvo u kasnijem životu. No, takve pogreške moguće je popraviti ako mlada osoba donese odluku o promjeni vlastitog zanimanja.

Svaki čovjek odlučuje o izboru vlastitog životnog puta. Koliko je u tome uspješan, toliko će uspjeha imati u kasnijem životu. Onima koji nemaju dovoljno znanja i odlučnosti u izboru zanimanja i posla kojim će se baviti, predlažem da potraže savjet stručnih osoba koje su osposobljene za profesionalnu orijentaciju. To mogu biti njihovi roditelji i nastavnici, ali i drugi stručnjaci koji se bave tim poslom. Uz stečena znanja, izbor zanimanja određuje našu budućnost. Zato budite oprezni prilikom odabira struke i zanimanja, jer će vam pravilan izbor osigurati bolju i ljepšu budućnost.

Završetkom škole ili fakulteta ne završava se proces obrazovanja i osposobljavanja mladih ljudi. Pravi posao tek predstoji i on se sastoji iz dva dijela. Prvi je edukativni, a drugi radnog karaktera.

Edukativni dio podrazumijeva stalno učenje i praćenje suvremenih dostignuća u oblasti za koju smo se opredijelili. I ne samo u toj oblasti, već i znatno šire od nje, jer svako novo znanje dobro dođe čovjeku u rješavanju složenih problema.

Onaj tko zna, spreman je pronaći odgovore na sve izazove koji se pred njega postavljaju. Tko ne zna, taj zastaje pred prvom preprekom, pokazujući nemoć u njezinom svladavanju. Učene zato mora biti naš stalni pratilac i naše glavno oružje u borbi za bolju i sigurniju budućnost.

Radni dio životnog procesa uključuje niz postupaka i radnji koje treba savladati kako bi se obavio određeni posao i izvela konkretna aktivnost. On se sastoji od različitih operacija koje izvodimo prilikom obavljanja radnih zadataka, kako na radnom mjestu, tako i kod izvršavanja drugih aktivnosti, kućnih, u prvom redu, ali i svih drugih.

Radne sposobnosti stječemo učenjem i prihvaćanjem znanja i iskustava drugih ljudi. Primjena naučenog lakša je i jednostavnija ako posjedujemo talent i smisao za obavljanje određenih poslova. Tada ćemo te poslove obaviti brže i kvalitetnije od drugih ljudi kod kojih su te predispozicije slabije razvijene.

Kada sam pod kraj šezdesetih godina prošloga stoljeća radio kao *gastarbajter* u Njemačkoj, nastojao sam što više naučiti od vrijednih njemačkih radnika i stručnjaka. Bio sam tada oduševljen njihovim znanjem i marljivošću. Svaki su posao radili znalački i požrtvovano, trudeći se ostvariti što bolje radne učinke. Time su pomagali i sebi i svome poslodavcu. Za sebe su ostvarivali veće plaće, a poslodavcima su donosili povećanu dobit. U svakom poduzeću u kojem sam radio vladali su rad, red i disciplina. Zahvaljujući tome, posao je cvjetao na zadovoljstvo svih sudionika.

Sve što sam naučio od pedantnih Nijemaca, pokušao sam primijeniti mnogo godina kasnije, kad sam pokrenuo

vlastiti biznis. Stečeno znanje i iskustvo puno mi je pomoglo, tako da sam, zajedno sa članovima svoje obitelji, u relativno kratkom vremenu postigao zavidne poslovne rezultate. Ono što sam naučio u Njemačkoj nastojao sam dalje dograđivati i prenositi na druge ljudi sa kojima sam radio. Takvim pristupom pomagao sam i sebi i drugima. Na sličan način postupala je i moja supruga, koja je u tome duhu odgajala našu djecu. Taj trud nam se kasnije obilato isplatio.

Stečena znanja i iskustva treba stalno usavršavati i potvrđivati u praktičnom djelovanju. I nikada ih ne treba čuvati samo za sebe. Treba ih prenositi i na druge ljude. Najprije na vlastitu djecu, a onda i na druge koji pokazuju interes za njihovo usvajanje i praktičnu primjenu. Više sposobnih ljudi jamstvo su općeg napretka društva.

Za svoje dobro i za dobro drugih dijelite vaša znanja sa drugima. Ne štedite ih, jer znanje koje se čuva samo za sebe ne donosi boljitak onima oko vas; darujte ga zato svima koji pokazuju želju da ga imaju i da ga dalje prenose onima kojima je potrebno, u interesu općeg napretka i za dobro svih.

I zapamtite:

Učenje nije mučenje. To je korisno odricanje od nečega kako bi se dobilo puno više za sebe i za druge. Kada učite, tada ne gubite vrijeme, nego ga koristite na najbolji mogući način. Vrijeme nam je i darovano kako bismo ga iskoristili za stjecanje znanja i iskustava nužnih za dobar život, kako osobni, tako i obiteljski, društveni i svaki drugi.

Ponavljam zato maksimu koju su drugi mudri ljudi davno prije mene izgovorili i zapisali:

Učiti, učiti, učiti i tako će te dobiti sve ono što poželite.

Ne stidi se pitati pametne i iskusne ljude.

*Bože, ja ne tražim od tebe kruh i zlato,
već mudrost koja će mi dati sve.*

Ne ponosi se bradom i odjećom, već znanjem.

Planiranje vremena

Život većine ljudi odvija se stihijski, kako bi se to narodski kazalo: *od jutra do sutra*.

Ujutro odlazimo na posao kako bismo zaradili novac za zadovoljavanje egzistencijalnih životnih potreba. Popodne se vraćamo kući, a navečer kako tko. Netko se zatvori u stan i gleda televiziju, drugi idu u šetnju, treći u kino ili u kavanu, kako kome odgovara i kako je tko navikao.

Dan i noć imaju dvadeset i četiri sata. Podijelimo to na tri i dobijemo tri puta po osam sati. Prvu osmicu provodimo spavajući. Drugu osmicu potrošimo u odlasku na posao, fakultet ili u školu. Treća osmica je ostala cijela ili nešto fali od cijele. Te sate od treće osmice rasporedimo tako da svugdje stignemo: kod prijatelja, na igralište, u kafić, kino, za izradu zadaće, čitanje knjiga i časopisa... Stignite svuda po malo i vaš će uspjeh biti zajamčen.

Tek mali broj osoba radno i slobodno vrijeme provodi po unaprijed utvrđenom planu. Takvi su oni koji, uz radne

obaveze, u slobodnom vremenu obavljaju i druge poslove, koji se bave stvaralaštvom ili imaju neke stalne hobije koji zahtijevaju duže vrijeme i dodatni angažman. Za tu vrstu aktivnosti potrebno je napraviti precizan popis obaveza i utvrditi vrijeme njihovog izvršavanja. Potrebno je imati unaprijed pripremljeni plan po kome će se svaka aktivnost obaviti kvalitetno i na vrijeme, u predviđenom obimu i odgovarajućim sredstvima.

Planiranje radnih i drugih aktivnosti odlika je ljudi koji imaju više zanimanja i širi djelokrug poslova. Naravno i onih koji drže do odgovornosti prema obvezama i reda u vlastitom životu.

Čovjek koji djeluje bez plana sklon je raznim improvizacijama kako bi radne zadatke obavio na vrijeme. Njegov dnevni raspored obično je opterećen nizom aktivnosti koje nemaju veze sa zadanim poslovima. Takve aktivnosti obično oduzimaju dragocjeno vrijeme i raspoloživu energiju. Također, takve osobe troše vrijeme najčešće na pušenje cigareta ili šuplju priču u toku rada. Često napuštaju svoje radno mjesto dosađivajući drugim radnicima. Traže bilo kakva druga zanimanja koja nemaju veze sa onim šta rade.

Telefoniraju poznanicima ili besciljno zure u neodređeno mjesto u prostoriji u kojoj se nalaze. Čine sve samo da potroše radno vrijeme i izvuku se iz kruga tvornice ili preko vrata ureda u kome su zaposleni.

Na sličan način ti zgubidani troše i svoje slobodno vrijeme. Kad dođu doma, zatvore se u sobu gdje čitaju novine, gledaju televiziju ili po cijele dane pregledaju stranice Interneta, ne bi li pronašli nešto što će okupirati njihovu rasutu

pažnju i utoliti žeđ za nepoznatim stvarima i senzacijama. Neki i ne dolaze kući, nego slobodno vrijeme nastave rasipati po kafićima, javnim objektima, sportskim terenima i na drugim mjestima gdje se okupljaju dokoni ljudi istih ili sličnih sklonosti i navika.

Različite skupine ljudi se na različite načine odnose prema svojim svakodnevnim obvezama i dužnostima.

Starije osobe sa stečenim radnim navikama obično se drže ustaljenog redoslijeda u izvršavanju radnih i drugih zadataka. One poštuju kućni red, kako na radnom mjestu u tvornici ili uredu, tako i u vlastitom domu. Zadane poslove, u pravilu, obavljaju predano i do određenih rokova. Kod njih važi staro pravilo da sve ono što mogu uraditi danas, ne ostavljaju za sutra. Čak nastoje uraditi više od zadanoga, vodeći računa da posao obave kvalitetno i u skladu sa propisanim normama i standardima.

U slobodnom vremenu takve osobe uredno izvršavaju obiteljske obveze, vodeći brigu o drugim članovima obitelji, a naročito o onima kojima je njihova pomoć najpotrebnija. Tako stignu pomoći bračnom drugu u obavljanju kućnih poslova, a djeci u pisanju školskih domaćih zadataka. Imaju li unuke, njima se redovno pridruže u igri, uljepšavajući slobodne trenutke i sebi i njima.

Mlađe osobe su dosta komotnije u izvršavanju obveza i povjerenih zadataka. One zadane poslove, pogotovo one koje im ne donose veće koristi, često obavljaju stihijski kako bi zadovoljile formu. Suština ih manje zanima i njoj ne poklanjaju dovoljnu pažnju. Naravno, među mladima također ima vrijednih osoba, koje odgovorno izvršavaju postavljene zadatke.

Tako, recimo, djeca u osnovnoj školi, uz manje izuzetke, redovito pohađaju nastavu i nastoje izvršiti sve svoje školske obveze. Na njihovom ponašanju osjeća se utjecaj roditelja, čiji autoritet uglavnom poštuju. Za razliku od njih, mladi srednjoškolske dobi počinju se zanimati za druge stvari, pa pokazuju sve manji interes za sudjelovanje u nastavi i učenju.

Slično se ponašaju i mnogi studenti koji studiranje izjednačavaju sa neobveznom rekreacijom. Zato nije ni čudno što je prolaznost na fakultetima ispod svake razine i nikada nije bila lošija nego što je danas.

Zahvaljujući planiranju i odgovornom izvršavanju obveza, mnoge poznate osobe uspjele su izgraditi karijeru i osvojiti prestižne nagrade za svoj rad i stvaralaštvo. Jedan od njih je i bivši američki predsjednik Bill Clinton. U svojoj autobiografskoj knjizi pod naslovom "Moj život" on priznaje kako nikad ne bi postao ono što jest da u mladosti nije pročitao knjigu o planiranju i korištenju vremena. Ta mu je knjiga otvorila životne obzore i uputila ga kako se, racionalnim korištenjem raspoloživog vremena, može postići puno više nego njegovim neplanskim trošenjem. Slične ispovijesti nalazimo i kod mnogih znanstvenika, poduzetnika, umjetnika i drugih uspješnih ljudi. Svima njima planiranje je pomoglo pronaći sebe i orijentirati poslovima koji su im donijeli slavu i novac.

Sam proces planiranja obveza i rokova njihovog izvršavanja jednostavan je i ne iziskuje nikakve posebne napore. Dovoljno je znati što se hoće i imati odluku to napraviti. Zatim se pristupa rasporedu raspoloživog vremena za određene aktivnosti. Prioritetne aktivnosti dolaze na prvo mjesto i za

njih se izdvaja znatno više vremena nego za ostale. Na taj način izbjegava se rad nabrazinu koji unosi nervozu i ne može donijeti očekivanu kvalitetu u obavljanju zadanih poslova.

Osoba koja planira svoje obveze u stanju je uraditi daleko više poslova od osobe koja radi bez plana. Ta osoba ima vremena za sve, dok drugoj uvijek nedostaje vrijeme za izvršenje pojedinih dnevnih zadataka. Dobar i realan plan unosi red i omogućava svakome postići ono što želi.

U mlađim godinama redovno sam, nakon završetka radnog vremena ili navečer, prije spavanja, pripremao plan za sutrašnji dan. Zapisivao sam svoje obveze sa rednim brojevima i utvrđivao vrijeme potrebno za njihovu realizaciju. U plan dnevnih zadataka znao sam upisati i po desetak različitih obaveza. Narednog dana pristupao sam izvršenju tih obveza prema utvrđenom planu. Nakon svakog obavljenog posla zaokruživao sam broj ispred njega i pristupao novom poslu. Radeći na takav način, uspijeva sam izvršiti sve planirane obveze u zadanim rokovima. Na kraju radnog dana bio sam sretan i zadovoljan.

Ostvareni rezultati vraćaju čovjeku osmijeh na lice i čine ga radosnim i veselim. Kad obavim sve poslove koje sam planirao, meni je svaki dan vedar i lijep. Uspješan dan uvijek mi donosi miran i dug san. Vrati mi snagu i volju za nove životne iskorake i pothvate.

Ne kaže se bez razloga kako je vrijeme novac. Tko ga zna pravilno rasporediti i utrošiti za ono što mu je najvažnije, taj će doći do željenog cilja i postići rezultate koje je planirao.

Zato svaki posao treba početi i završiti na vrijeme, a za takvo postupanje potrebno je imati jasan, realan i ostvariv

plan korištenja vremena. Prije nego što uđete u novi dan, predlažem vam da napravite dobar plan, misaoni ili pismeni. Ako imate realan i ostvariv plan, bit će vam uspješan svaki dan.

Svaki zadatak je ostvarljiv, ako je dobro isplaniran.

Život s ciljem je garancija uspjeha.

Uspješan je onaj koji planira svoje poslove.

Stjecanje dobrih i loših navika

Navike su proizvodi učenja i prakse. One prate život svakog čovjeka.

Usvajanje navika traje kraće ili duže vrijeme, zavisno od toga o kakvoj se vrsti navika radi.

Navike koje nam odgovaraju usvajamo brže i lakše nego one koje nam donose određene tjelesne i duhovne poteškoće i probleme. Naprimjer, naviku pušenja brže stječu ljudi kojima uživanje duhana proizvodi zadovoljstvo. Isti slučaj je i sa onima na koje duhanski dim i nikotin ne ostavljaju primjetne posljedice.

S druge strane, osobe kod kojih pušenje izaziva osjećaj gadljivosti i kojima duhanski dim otežava disanje, teže će steći naviku pušenja. Zapravo, kod njih će se ta navika razvijati sporije i uz otpore vlastitog organizma. Mnoge od takvih osoba prestat će sa korištenjem duhana, zbog toga što im taj poročni proizvod donosi više štete nego koristi. Neki će nastaviti pušiti sve dok se ne prilagode lažnim čarima paljenja cigarete i udisanja duhanskog dima. Pritom će potpuno ignorirati negativna svojstva duhana i otpore koji dolaze iz vlas-

titog organizma. Izložit će ga štetnim utjecanjima nikotina, ne mareći za vlastito zdravlje i moguća kasnija oboljenja koja pušače, vrlo često, odvođe u smrt.

Za primjer ću navesti slučaj dječaka iz mog susjedstva. U šestom razredu osnovne škole grupa njegovih prijatelja nabavila je kutiju cigareta. Poslije završene nastave, otišli su u obližnji šumarak, gdje su zapalili po jednu cigaretu i prepustili se užicima pušenja. Neki od njih su, već od prvog udisaja duhanskog dima, počeli kašljati. Drugima su od oštine dima potekle suze na oči. Treći su mirno uvlačili dim u pluća, ne osjećajući nikakve negativne posljedice.

Od svih dječaka, duhan je najviše smetao mom malom susjedu. Uz suze i kašalj, osjetio je nagon za povraćanjem. Odjurio je dublje u šumu, držeći usta zatvorena dlanom. Bio je bucmastiji od drugih, pa se kretao sporije i trapavije. Kad se odvojio od grupe, bacio je cigaretu i duboko udahnuo svježiji šumski zrak koji ga je vratio u život. Njegovo prvo iskustvo s duhanom bilo je izrazito negativno. Dugo poslije tog ružnog iskustva osjećao je gorčinu u ustima i nije mogao jesti. Dim mu je ugrozio osjetilo okusa i izazvao odbojnost prema hrani.

Narednih dana izbjegavao je odlaziti u šumarak gdje se društvo "častilo" cigaretama. Bilo ga je stid pred ostalima od kojih su se neki počeli izrugivati na njegov račun. Da ne bi ispao iz društva, jednoga je dana na kiosku kupio kutiju mekših cigareta i upaljač, te ušao u podrum zgrade u kojoj je stanovao. Upalio je cigaretu i počeo oprezno udisati dim. Kašalj ga je brzo uzeo pod svoje. Bio je uporan.

Nastavio je uvlačiti dim dublje u pluća, udišući istovremeno ustajali podrumski zrak. Oči su mu se zamaglile, suze

klizile niz crvene obraze. Nakon prve, slijedila je druga cigareta. Upornost je nadvladala razum. Dječak je želio dokazati muškost, najprije pred samim sobom, da bi je kasnije mogao demonstrirati društvu iz razreda. No, dim je bio jači od njegovih pluća. Kad je u podrumu ponestalo zraka, pred očima su mu počele igrati zvjezdice. U glavi se počela navlačiti siva, pa onda gusta crna magla. Nesvjestica ga je nakon druge cigarete uzela pod svoje. Završio je na nečistom betonu, s jedva vidljivim znakovima života.

Na njegovu sreću, susjeda iz prizemlja nekoliko minuta kasnije sišla je u podrum ostaviti neke stare stvari. Pronašla ga je onesviještenog. Ležao je u blizini školske torbe i razbacanih cigareta. Alarmirala je stanare koji su brzo pozvali hitnu pomoć. Za kratko vrijeme otpremili su ga u lokalnu ambulantu, gdje su ga liječnik i bolničar vratili u život. Tako je moj mali susjed spašen od sigurne smrti.

Kasnije mi je njegov otac ispričao kako mu sin od najranije mladosti boluje od bronhitisa i kako svake zime, zbog oboljenja dišnog sustava, troši lijekove i izostaje iz škole. Zbog narušenog zdravlja morao je izbjegavati sve vrste zagađenja, a posebno štetni duhanski dim. Srećom, njegovo negativno pušačko iskustvo nije završilo kobnim posljedicama, zahvaljujući brzom intervenciji liječnika. Kasnije više nikada nije probao cigaretu, niti se duže zadržavao u prostorijama gdje borave pušači. Negativno iskustvo iz mladosti naučilo ga je da je zdravlje važnije od junačenja među vršnjacima, ali i svega drugog.

Jedan od njegovih drugova kojeg su kašalj i suze također upozorili na štetnost pušenja, nastavio je šumsko pušačko

druženje s društvom iz razreda. Tako je stekao pušačke navike koje su ga, prije navršenih dvadeset godina života, odvele sa ovog svijeta. Obolio je od neizlječive plućne bolesti koju je uzrokovalo konzumiranje prekomjernih količina nikotina.

* * *

Ova dva primjera ističem kao opomenu svim pušačima i onima koji pokušavaju steći naviku pušenja. Prije nego zapalite cigaretu, dobro razmislite koje vam koristi ona donosi, a koje su štete od duhanskog dima za vas i za druge ljude. Kad sagledate sve prednosti i mane konzumiranja duhana, ne bi vam trebalo biti teško odreći se navike pušenja. Potrebno je samo malo upornosti i odlučnosti do konačne odluke. Tako ćete sačuvati vlastito zdravlje, ali i zdravlje osoba sa kojima se družite ili stalno živite.

Loše navike su zlo: kad ih jednom steknete, teško ih se kasnije odvići. To najbolje pokazuju primjeri ovisnika o alkoholu, duhanu, drogama i drugim štetnim sredstvima. Da bi se oslobodili tih zala, potrebno je dugotrajno liječenje u specijaliziranim zdravstvenim ustanovama. I, što je najvažnije, potrebna je odluka ovisnika kojom pristupaju odvikavanju od upotrebe tih štetnih sredstava.

Osim navedenih ovisničkih navika, postoje i mnoge druge koje su, također, manje ili više štetne. To su, između ostalih, navike kockanja, uživanja u prekomjernom trošenju hrane, konzumiranja napitaka koji štete pojedinim organima kao što su kava, gazirani sokovi i sl. Sve te konzumentske navike, svaka na svoj način, ugrožavaju zdravlje ljudi, kompliciraju

im život, unoseći u njega nepotrebne elemente od kojih su koristi male, a štete više nego evidentne.

U podjednakoj mjeri za pojedince i društvo štetne su i mnoge druge navike koje se stječu nasljeđivanjem ili pogrešnim odgojem. One se razvijaju iz određenih sklonosti koje su prisutnije kod jednih, a manje prisutne kod drugih ljudi.

Tako neki pojedinci imaju sklonosti za krađu tuđih stvari ili za izazivanje sukoba u društvu. Drugi vole brzu vožnju kojom ugrožavaju vlastiti život, ali i živote drugih, nedužnih osoba. Treći su skloni neradu i dokoličarenju. Četvrti nedopuštenim radnjama izazivaju štete drugima. Peti rade stvari od kojih nitko, pa ni oni sami, nemaju koristi.

Uglavnom, krug ljudi sa lošim navikama i sklonostima stalno se širi. U modernom vremenu izmišljaju se nove navike i razvijaju ranije nepoznate ili manje poznate sklonosti, kakve su, recimo: homoseksualnost, monogamija, pedofilija i slične. Sve te navike i sklonosti podjednako su štetne za društvo i pojedinca u njemu, tako da je nužno poduzimati različite mjere i aktivnosti da bi se umanjili njihovi negativni učinci.

* * *

Za razliku od prethodno navedenih loših navika, paralelno se razvijaju brojne pozitivne i korisne navike, sklonosti. Njih je i više nego li onih sa negativnim predznakom i zato ih ne možemo niti približno nabrojati. One koje svakodnevno susrećemo kod većine ljudi treba spomenuti: radne, sportske, socijalne, humane, solidarne, kulturne, etičke i njima

slične. Prisutnost tih navika poboljšava odnose među ljudima i čini život lijepim i zanimljivim za svakoga kome je do toga stalo.

Dobre navike osiguravaju stabilnost u društvu i doprinose njegovom općem napretku. Naravno, ljudi sa dobrim navikama i pozitivnim sklonostima poželjni su u svakoj društvenoj zajednici; kako u obitelji, tako i u poduzeću, ustanovi, društvenoj organizaciji, neformalnoj grupi ili državi u cjelini.

Prisutnost ljudi sa pozitivnim navikama i sklonostima potiče brži razvoj društvenih odnosa i porast životnih uvjeta. Tamo gdje se više radi, a manje dokoličari, planirani poslovi brže se i kvalitetnije obavljaju. Gdje su ljudi zdraviji, manje se troši na preventivu i liječenje od raznih bolesti. Gdje se slobodno vrijeme koristi za sport, rekreaciju i druge korisne hobije, tu je manje međuljudskih konflikata, a više raspoloženja, uzajamnih radosti i sretnih životnih trenutaka.

* * *

Imamo li sve navedeno u vidu, onda se s razlogom možemo zapitati šta ljude vodi prema lošim navikama i razvijanju negativnih sklonosti koje nanose štetu prvenstveno njima, te društvenoj zajednici? Jesu li to urođeni nedostaci u ljudskome biću ili izostanak pozitivnog odgoja u obitelji, školi i lokalnoj zajednici u kojoj ljudi žive? Ili i jedno i drugo, pojačano globalnim vanjskim utjecajima?

Koliko god se ova pitanja činila kompleksnim i teškim, odgovori na njih su još teži i kompleksniji. Na takav zaključak upućuje nas stanje u današnjim suvremenim društvima. U

svakom od njih javljaju se isti ili slični problemi, koji su posljedica negativnog ponašanja pojedinaca i određenih grupa okupljenih radi isticanja i širenja određenih loših navika i negativnih ponašanja.

U današnje vrijeme razvili su se cijeli pokreti istomišljenika koji propagiraju određene loše navike i sklonosti kojima nanose štetu, kako sebi, tako i široj društvenoj zajednici. Da bi se umanjilo njihovo negativno djelovanje, potreban je angažman svih društvenih subjekata. Pored toga, treba osigurati i značajna materijalna sredstva koja bi se mogla korisno utrošiti za rješavanje i zadovoljavanje drugih, važnijih ljudskih potreba i interesa.

Sve to ukazuje na nužnost preispitivanja našeg ponašanja i odricanja od sklonosti i navika koje su štetne nama i drugima. Postupimo li tako, brzo ćemo se uvjeriti kako je to odricanje bilo od obostrane koristi.

Za pojedince, jer su vlastiti život učinili ljepšim i podnošljivijim.

Za društvo, jer će se raspoložive snage i sredstva usmjeriti u razvoj onoga što donosi opći boljitak za sve njegove članove.

Odrecite se zato loših navika da bi osjetili sve čari života na ovome svijetu.

Vjerujte mi, nećete se pokajati. Taj dug ljepoti življenja brzo će vam se isplatiti, kao što se i meni isplatio, kad sam se riješio nekih svojih loših navika i sklonosti, a imao sam ih, kao i mnogi drugi ljudi.

Čovječe, ako misliš da te Bog zbog nečega kaznio u životu, varaš se. Svi smo djeca Božja i svima nam je dao

pamet. Okolnosti u kojima živimo su različite. Pamet koju imamo moramo razvijati, učeći usavršavati i na svome životnom putu koristiti.

Besposlene ruke su vražja igračka.

Čovječe, ne srozavaj se da te drugi dižu.

Loša navika je zla muka.

Kada smo nemoćni?

Kugla zemaljska ima svoje zakonitosti bitisanja. Mi ne možemo mijenjati takve zakonitosti, niti se protiv njih boriti, a samo nam preostaje prilagođavati se, kako bismo bitisali, postojali. Nemoćni smo pred njima i njihovim utjecajima. Ukoliko već znamo da je tako, onda se sklanjajmo ispred njih, bježimo od njih. Mnoge pojave, zakonitosti, nisu opasne, samo se moramo naviknuti na njih i prilagoditi.

Primjera radi, dan i noć; godišnja doba; umjerene padavine; umjereni vjetrovi, lakše oluje, grmljavina itd. Na sljedeće pojave se ne možemo naviknuti, one su opasne, ruše, nose, uništavaju sve ispred sebe, oko sebe; protiv njih smo nemoćni. To su tsunami, orkanski vjetrovi, oluje, pijavice, valovi na morima i jezerima, poplave, kretanje zemljinog tla, zemljotresi, već zahuktali požari itd. Možemo samo moliti Boga da nauka stvori što prije inovacije koje će signalizirati na takve pojave, pa da makar manje bude ljudskih žrtava.

Nemoćni smo na nesreće koje se dešavaju u korištenju prijevoznih sredstava, posebno u saobraćaju. Nesreće ne nastaju uvijek zbog kvara tehnike, već i zbog ljudskog faktora.

Voziti se avionom, brodom, autom, jeste lijepo i udobno, ali nažalost može biti i kobno.

Kada bismo mislili na to u ovom vremenu, onda smo unazad od prije tisuću godina. Nemoćni smo i u kontaktima s kojekakvim nepoznatim, kriminalnim ljudima, u kontriranju političkim ideologijama, izazivanju svoje sudbine u svakom pogledu. Dakle, opasnosti vrebaju na svakom mjestu, ali čovječe, pazi s kime piješ, kome se smiješ, s kime se voziš, hodaš, šta pričaš i šta koga pitaš.

Rodili smo se s umom, kroz život ga razvijajmo, bogatimo znanjem; čitajmo, saznajmo na razne načine, neka nam um postane logičan, neka nas vodi kroz život pokazujući puteve i ne dozvoljavajući nam ići tamo gdje smo nemoćni i gdje vrebaju opasnosti. Osim nemoći pred prirodnim silama, prijevoznim sredstvima, tehničkim izumima, nemoćni smo mi još u mnogim situacijama u životu.

Nemoć još dolazi u odnosima između društva i ljudi; žene i muškarca, plemena i pojedinca; roditelja i djece, između braće; braće i sestara. Ove navedene nemoći su u mnogim slučajevima regulirani zakonima, ili običajnim zakonima koji se moraju poštovati, radi propisanih kazni, ili su samo običajno uvedene. Nemoć pojedinaca u državama sa slabim ekonomskim razvojem je izraženija.

U slučaju velike nezaposlenosti, ekonomskih kriza, ljudi su prisiljeni trpjeti koješta, nemoćni su. U takvim sredinama se i zakoni sporije mijenjaju, pa je nemoć ljudi sve izraženija. Puno je nemoćne djece kod roditelja. Neki roditelji teško prihvaćaju brze promjene ponašanja, moralne norme u društvu. Djeca, učenici i studenti, žele biti moderni i ići u korak s vre-

menom. To roditelji ne dozvoljavaju i nastaju problemi, bježanja od kuće, ulaženja u loša društva, uzimanje droge, apsolutna nemoć i zavisnost.

U društvima gdje su običajni zakoni još na snazi, nemoć je izražena još više, jer se u takvim sredinama nemaš kome požaliti, nemaš zaštite. Očevi prodaju svoje kćerke još u njihovoj ranoj mladosti, kada one nemaju pojma šta je udaja. Velika je nemoć žena u društvima s običajnim zakonima. Žena je rob u takvim sredinama. U mnogim arapskim zemljama je tako, ustvari tamo gdje vladaju stari šerijatski zakoni, zasnovani na religiji. Muškarci ne žele takve zakone mijenjati, jer je njima stalo da su žene roblje, kako bi vladali i uživljavali se nad njima.

Nemoći ima u svim dijelovima svijeta, ugroženosti djece od loših očeva, a manje od loših majki. Koliko je ugroženih, nemoćnih od koje koga, nemoguće je opisati. U svim društvima, grupama, obiteljima, ponetko pokušava nametnuti svoj teror i zapovijedi. Svojstveno je ljudima praviti se pametnijima i nametati svoju volju drugima. Kada bi to uvijek bili pametniji i sposobniji, to bi bilo dobro, jer bi takva sredina, društvo, grupacija napredovala.

U borbi mišljenja, također dolazi do nemoći mnogih ljudi, bez obzira koliko su pametni i sposobni. Nemoćni smo uz one ljude koji misle da su sveznajući. Ustvari, oni od svog neznanja, ne znaju koliko su glupi. Ipak, takvom ti ne možeš dokazati da nešto nije tako, a pogotovu ako ga je neki rođak ili prijatelj postavio na određenu dužnost, pa se on uživlja, a ne znajući da je takav.

Imamo isto tako slučajeve nemoći pred onima koji su zaradili novac, pa ih novac izopačio, napeo da ne vide ni svoju djecu, ženu, užu rodbinu, roditelje. Sve živo potcjenjuju, omalovažavaju, a kad jednog dana nestane novca, padnu na tlo i razbiju sebe i svoje iluzije. Nemoćni smo pred svim pokondirenim, sugeriranim da su veliki, bez obzira iz kog razloga su sugerirani; zbog novca, znanja, neznanja, slave na poslu itd.

Dakle, ljudi mogu biti i bogati, i slavni po mnogim pitanjima, pametni, ali se ne smiju pokondiriti, pa omalovažavati one ljude koji nisu mogli postići što su oni postali.

Čovječe, vidiš da si nemoćan u mnogim situacijama; pred prirodnim pojavama, tehničkim izumima, običajnim pravima, nakaradnim zakonima, pred jačim od sebe, pokondirenim iz bilo kog razloga, zato otvori sva čula i sve svoje intelektualne sposobnosti, pa tu tvoju nemoć smanji, barem tamo gdje možeš.

Čitaj, slušaj savjete pametnijih, obogati se mudrostima, kako bi se mogao suprotstaviti u situacijama gdje si nemoćan.

Phoenix (Arizona/USA), veljača 2015.

Strasti

Najjači stepen osjećanja su ljudske strasti. U svakom slučaju, riječ je o osjećanjima koja lako mogu izmaknuti ljudskoj kontroli.

Kad se za nekoga kaže da je strastan ili strasna, onda to znači da imamo posla s osobom koja je izašla izvan granica standardnih osjećanja, onih kao dijela naše svakodnevnice. Strast je povišeni stupanj osjećanja i osjećajnosti. Stanje koje nas približava ovisnosti od nekoga ili nečega. Put što nas vodi u dubinu bića ili izvan njega. Prikrivena opasnost za svaku osobu koja se prepusti čarima strasti i užiticima koji iz nje izlaze.

Strast je osjećajna slast. Lizalica od koje se ne odvajamo, ne istopivši je do kraja.. Nevidljiva opsjena i jedva vidljiva sjena. Zavodnica koju slijedimo dok ne izgubimo trag.

Puno puta u životu ćemo doći u situaciju doživljenja većeg stepena sreće, strasti. Takvo psihičko stanje dovođi do blokade uma. Budi razuman, izbjegavaj situacije koje bi ti mogle nanijeti zlo. Nađeš li se u takvoj situaciji,

ne obećavaj ništa i ne donosi nikakve odluke. Ako je moguće, bježi, jer ne možeš normalno rasuđivati.

"U strahu su velike oči", a u strasti – "kratka pamet".

Strasna osoba ne upravlja ni sobom niti svojim postupcima. Ona je prepuštena njezinom visočanstvu – strasti i robuje pod njenim bičem sve dok razum ne nadvlada taj skup nekontroliranih osjećaja.

Postoje različite vrste i podvrste strasti. Svakako je najpoznatija ljubavna strast koju svi iskusimo u određenim razdobljima života.

Ljubav je osjećaj iznad svih drugih osjećaja. Zvijezda Danica i vrh Himalaja. Vodopad koji opija svježinom kapi i jačinom slapa. Plamteća iskra u svjetlosnoj godini. Oaza u pustinji omeđenoj nebom.

U ljubavi se ponašamo nadmoćno i izgubljeno. Kao djeca zanesena igrom ili kao starci na zadnjem izdisaju. Otuda je ljubav vrhunac strasti kojemu svatko teži, a u isto vrijeme i podnožje na kojem strast započinje i gdje se završava.

Biti zaljubljen znači isto što i plivati na površini strasti, mogućnošću dolaska do obale, ali i sa dobrim šansama potonuća. Od plivača zavisi kako će se ta avantura okončati. Vještiji plivači uvijek stižu do obale strasti. Nespretniji i nespremni često potonu.

Kao dio granične osjećajnosti, strast je temelj i sastavnica svake ovisnosti.

Tako će ljubav prema kocki, kad preraste u strast, odvesti neke kockare do zvijezda, a druge na rub propasti. Prvi će uživati u strasti kockanja i izdašnosti dobitaka, te će im

život biti zanimljiv i lijep. Drugi će, vođeni strašću prema kocki, slabosti i povlačenja na vrijeme, izgubiti cjelokupnu imovinu i ostati bez igdje ičega. Na kraju, mnogi će nekontroliranu strast platiti i vlastitim životom. Bilo da ga okončaju samoubojstvom ili završe u potpunoj bijedi i ništavilu.

Na isti način završavaju i ostali ovisnici koji se predaju drugim vrstama strasti što vode u nemoć izvlačenja bez težih posljedica.

Notorni alkoholičari iz strasne ljubavi prema alkoholu, osim imovine izgube i zdravlje, završavaju tako život uz praznu bocu i hladnu postelju. Narkomani za svoju strast plaćaju znatno višu cijenu i brže ostanu bez doma i novca. Kada sve izgube, dočeka ih jedini vječni zemni dom.

I strast prema domovini ima svoju cijenu kad se konzumira u neograničenim i neumjerenim količinama. U obranu zemlje ide se ljubavlju sačuvanja života, zemlje i imovine. Mnogi ratnici odlaze na bojišta zbog samo njima važnih interesa. Neki radi zarade više novca, nego što mogu zaraditi obavljajući mirnodopske poslove. Drugi, radi osvete neprijatelju. Treći, pljačke i krađe tuđih materijalnih dobara. Svi, na kraju krajeva, brane domovinu iz ljubavi i strasti, svojevoljne ili nametnute od nekog drugog. Bitno je da svi ratuju i ubijaju iz nekakve strasti, a mnogi zbog te iste strasti bivaju ubijeni, ranjeni ili osakaćeni.

Robovanje pretjeranim domoljubnim strastima, kad se o tome bolje razmisli iz mirnodopske perspektive, nema mnogo veze sa zdravim razumom. Ono je proizvod ponašanja koje prelazi granice zdravog razuma i zato čovjeka odvodi u posve drugu krajnost, koja često donosi negativne posljedice.

Kad ljubav prema domovini preraste u nekontroliranu strast, ona se lako pretvori u mržnju prema drugim ljudima. Kako prema onima koji o domovini misle drugačije, tako i prema stvarnim neprijateljima koji ugrožavaju tu istu domovinu. U oba slučaja strast zavlada sviješću, rušeći, paleći i ništeći sve pred sobom.

Prenaglašena strast je neispravna kočnica koja blokira razum. Siva zona mozga koja je često izvan utjecaja ljudske razboritosti. Zato tu kočnicu treba stalno držati pod prismo-trom i kontrolom da ne zariba kad stvari krenu nizbrdo. Na ravnom se njome još nekako možemo nositi, ali, kad krenemo nizbrdicom, tada se teško može zaustaviti.

Evo jednog primjera, a takvih je na milijune, kada obična osjećanja prijeđu u strasti, kako se teško vratiti u normalna i moralna razmišljanja.

Jedan moj poznanik zaljubio se u izrazito lijepu i pametnu ženu. Upoznali su se bliže na službenom putu na kome je on bio određen za vođu. Posjetili su veći grad na zapadu ,gdje je firma u kojoj su radili imala predstavništvo za nabavku sirovina i prodaju gotovih proizvoda. Smjestili su se u modernom hotelu i igrom slučaja dobili susjedne sobe. Već prve večeri, u hotelskom restoranu, među njima su zaiskrile muško-ženske simpatije. Razvila se priča koja je otišla dalje od konvencionalne. Produbila su je vrhunski pića kojima su proslavljali uspješno obavljene službene poslove.

Nije se sjećao koliko su vina popili, ali je bilo dovoljno da oboje završe u njegovoj sobi. Proveli su tih nekoliko dana službenog boravka u strasnoj ljubavi.

Kad su se vratili u grad gdje su živjeli i radili, poznanik je želio nastaviti započetu vezu. No, lijepa kolegica bila je izričito protiv toga zbog straha ugrožavanja vlastite i njegove obitelji. Odbijala je sve pozive za druženje izvan radnog vremena. Poznanik je očajavao i ludio. Ljubavna strast ga je do te mjere opila da više nije mogao normalno obavljati redovne poslove. Zapostavio je i vlastitu ženu, izgovarajući se kako je zatrpan i premoren povećanim poslovnim obvezama.

U očaju je počeo piti. Pošto bi njegova nesuđena nova ljubav otišla svome domu, on bi nakon završetka radnog vremena, navratio u prvi lokal gdje je svoju tugu utapao u piću. Bez mjere i sa strašću čovjeka kome je samo alkohol mogao zaliječiti nanesene ljubavne rane. Trajalo je to mjesecima, bez otkrivanja razloga svoje iznenadne ovisnosti i životnog posrnuća.

Nakon izlječenja i gašenja uzavrele ljubavne i ovisničke strasti, promijenio je poduzeće i sada je opet onaj dobri komercijalista.

Njegov je primjer poučan za sve ljude koji, vođeni prejakim strastima, izgube kompas vlastitog života i otisnu se u nepoznate predjele i vode. Tu ih dočekaju pustoš i praznina u kojoj se ne mogu snaći, niti uspostaviti nadzor nad svojom sudbinom. U takvim je situacijama nužna nečija druga ruka, koja će zalutalog putnika usmjeriti tamo odakle je došao i pružiti mu novu šansu za iskupljenje i okajavanje grijeha prevare i nanošenja štete, najprije sebi, a onda i svojoj nedužnoj obitelji.

U svijetu jakih strasti nema mjesta za one koji nisu dovoljno strasni. U odnosima između muškarca i žene, gdje je

jedno od njih okupirano visokim strastima, a drugo od toga operirano, brzo se uspostavi duboki jaz koga je teško premostiti. Za neko vrijeme te se razlike pretvore u nepomirljive suprotnosti koje neminovno vode ka raspadu veze. Tako pucaju ljubavi između mladića i djevojaka. Tako se rasturaju brakovi između muža i žene.

A sve zbog neusklađenosti strasti dva partnera koja je veliku ljubav odvela u dva različita smjera. Nekada, nažalost i u ponor velike mržnje koja je često uzrokom ljubavnih i obiteljskih tragedija.

Držite svoje strasti pod kontrolom. Upravljajte njihovom snagom, brzinom i smjerom. Ne dozvolite jakim strastima da vas prebrzo odvedu u krivome smjeru. Desi li se, tada će strasti umjesto vašega razuma odlučivati, o svim vašim postupcima i odvesti vas tamo gdje niste htjeli, niti željeli, iz očekivanog užitka, do neočekivanog gubitka.

Spriječite to na vrijeme. Oduprite se poplavi strasti snagom vlastitog uma. Presijecite tokove nerazuma i recite sebi: "Ovo su moje strasti i bit će pod mojom kontrolom, od sada pa do kraja života!"

Dozvolite mi ponovno pročitati putokaz.

Budi gospodar svojih osjećanja.

Ako ne vladaš osjećanjima, postati ćeš njihov rob.

Taoci želja

Odmah poslije rođenja djeteta zaplače i tim plačem, tada i kasnije, pa sve dok ne nauči govoriti, ono traži hranu, vodu, daje znake kako ga nešto boli, znake za fiziološke potrebe itd.

To je sasvim normalno reagiranje, traženje, davanje znakova. Dječji ego se pomalo razvija, razvijaju ga unutrašnje potrebe njegova tijela. Naučenim govorom će također kasnije izražavati svoje želje i potrebe u svakom pogledu. Razvojem, želje će se povećavati, a ispunjavati, proporcionalno mogućnostima roditelja. Svaki roditelj bi rado ispunio želje svog djeteta, ali kako ih ispuniti, ako se živi u neimaštini, bijedi. U sredinama siromašnih zemalja, dječje želje se ne mogu ispuniti, dječji ego se ne razvija baš suviše puno, želje mu ne prelaze u megalomanstvo.

U zemljama s visokim standardom je drugačija situacija. Svaka želja djeteta se izvršava, izuzev tamo gdje roditelji znaju da će ispunjavanje svih želja, djeteta odvesti u pogrešnom pravcu odgoja. Zadovoljavanje svih djetetovih želja je veoma opasna stvar.

Naime, mogu se kasnije u životu okolnosti izmijeniti, pa takvo dijete, a sad odrastao čovjek, nema novaca ni za osnovne životne potrebe, a kamoli za razbacivanje, odnosno zadovoljavanje svih njegovih želja. Šta nastaje tada?

Dolazi do velikog razočarenja u život, nastaje bezvoljnost; takva osoba postaje problem društva i sredine u kojoj živi. Dakle, ovaj čovjek je postao problem zbog zadovoljavanja svih njegovih želja u djetinjstvu, odnosno, zbog nekontrolne roditelja u ispunjavanju želja kod djeteta.

Vidio sam dosta bogatih roditelja, koji ograničavaju potrošnju novca svom djetetu. Također sam vidio siromašne roditelje koji teškom mukom žive, pate se, kako bi djetetu ispunili svaku želju.

Teška pogreška u odgoju, to će im se kasnije odbiti o glavu, ali: "Da je pameti do kadije, kao od kadije", zato, nije samo dovoljno dijete roditi, treba razmišljati o odgoju, o uzročno-posljedičnim problemima koji će nastati zbog nevođenja brige o dječjem odgoju, o razvoju dječjeg ega. Odrastao sam u veoma siromašnoj obitelji. Šestero subraće, a otac sam radio. Standard ispod svih razina. Ostali smo živi. Ja čak završio i srednju školu. Preko ljetnih raspusta sam brao šumske plodove i tako kupovao odjeću i knjige za školu. Bio sam sretan da mi roditelji daju ići u školu. Koje želje, kakve želje? O boljem životu sam čitao u romanima i tako razvijao maštu da ću i ja jednog dana imati ovo, ono. Jedino sam smio maštati o tome, to mi nije nitko mogao zabraniti, a niti kasnije ostvariti.

Danas, kad pišem ove savjete za vas, naravno u mojim starijim godinama, sve su mi želje ispunjene. Nije bilo lako, ali su ispunjene. Ne može ništa preko noći; mora se imati puno

strpljenja, jaka želja i upornost. Mora se poštovati princip postupnosti, redosljedna stvari. Ne možeš praviti krov kuće, a da nisi izlio njene temelje i ozidao zidove.

Dakle, mora postojati red stvari i kod ispunjavanja naših želja. Umjerenost, umjerenost, postupnost, postupnost i tako stotinu puta ovo ponovi. Preko puta tvoje kuće se nalazi susjedova; velika vila, a ispred parkiran najnoviji Mercedes. Iz kuće izlazi žena na kojoj je bunda od deset tisuća eura. Ti i tvoja žena izašli na balkon i to sve promatrate. To što vidite, izazvalo je veliki revolt u vama; psujete njih, općinu, državu, zakone, stvarate veliko neprijateljstvo u sebi prema tim ljudima, a u sebi kočnicu da vi to nikada ne ostvarite.

Vratimo se susjedima, ovim što ih spomenusmo. Njemu je šezdeset i osam, a ženi šezdeset i dvije godine. On bio konzul u Njemačkoj dva mandata, a žena profesorica na fakultetu. Djecu iškolovali i sad rade u inozemstvu. Ti što se ljutiš na njih i što ne razmišljaš o načinu stjecanja kapitala, o svojim godinama, o životu što je ispred tebe, pa tako reagiraš. Tebi je dvadeset i osam godina, tvojoj ženi dvadeset i dvije, radite oboje stručne poslove, već ste u dvosobnom stanu, na putu vam je dijete. Budite sretni i presretni.

U analizi i poređenju vas i susjeda, vaše su šance puno veće da uspijete u ostvarenju želja. Strpite se malo, sputajte želje do godina koje imaju vaši susjedi, jer će te ostvariti mnogo više. I tako zbog nemogućnosti kontroliranja svojih želja i nerealnog gledanja stvari, mnogi ljudi padaju u razočarenja, depresije, gubljenja volje za životom.

Uramite vaše želje u okvire sopstvenih mogućnosti. Na silu i preko noći ne može se ništa postići, ostvariti. Vi koji ste

tek školu završili, pa zaboga, život je pred vama; ima vremena za ispunjenje svih želja, samo treba malo strpljenja. Ne poređite se s čovjekom čiji život je pri kraju, ti si tek na početku.

Tvoj život će biti puno lakši, jer su okolnosti za življenje puno bolje danas nego prije trideset, pedeset ili više godina.

Treba ponekad želje sputati. Često ljudi zbog materijalnih želja zanemare svoje zdravlje, odnose s obitelji itd. Kad se izgubi zdravlje, onda je jedina želja da se ozdravi, sve ostale želje otpadaju. Isto tako kad se poremete odnosi u obitelji, sa ženom, djecom, roditeljima, prijateljem, dolazi se u stanje brige, rastrojenosti; više ti nije do bilo kakvih želja. Budimo umjereni, kontrolirajmo naše želje, ne dozvolimo da nas odvedu u teška razočarenja i bezvoljnost za život.

Uskladimo želje s našim mogućnostima.

Eho podsvijesti

Ikad sam počeo vrištati na "njega", osjetih stid zbog vrištanja i strah da me netko ne čuje. Pogledao sam oko sebe na sve strane i vidio kako nema nikoga u blizini.

Osoba s kojom sam se svađao je "on", "super ego" ili kako ga još zovu, moje drugo "ja". Zaključih da sam se svađao, razgovarao upravo sam sa sobom. Uhvati me panika, sjetih se narodne izreke: "Eno ga priča sam sa sobom; on je poludio, frcio." Ljudi moji, mislim da nisam poludio, već sam skupio hrabrosti sve mu kazati, kako ono narod kaže "Sve u brk".

Već godinama se ljutim na "njega", jer uvijek hoće biti u pravu, njegova je zadnja; omaložava me, a živi u meni kao parazit. Ne brine o bilo čemu, samo traži primjedbe na moj rad, razmišljanje, moju logiku, filozofiju življenja, geste i ... Imam dojam kao da ga netko nagovara navesti me na zlo i grijeh.

Prešla kap preko čaše, ne mogu više. Sjećam se od ranog djetinjstva "on" je posve isti; dosadan, bezobrazan, netolerantan, zajedljiv, bezosjećajan, zavidan, ljubomorani; mrzi sve što nije po njegovom, ohol i šta sve negativno još nije.

Krio sam godinama naše loše odnose, njegove bezobrazluke, superiornost, ali više ne mogu. Evo reći ću vam sve iskreno, šta se zbivalo i zašto se tako skriva.

Kad sam išao u osnovnu školu, stalno mi "on" govorio: "Nemoj učiti, već se igraj sa djecom." Tada sam bio jači od njegovih uvjerenja, pa sam učio mnogo više.

Nagovorio me jednom da ne poslušam jednu očevu zapovijed i zbog njega sam dobio dobrih batina, a o majci ne moram pričati, stotine šamara primih samo zbog "njega".

Tako jednom, kada sam kao mali čuvao ovce, nagovori me da zaspem kod ovaca. Zaspao sam, a ovce otišle u šumu. Tamo ih nađe vuk koji je zaklao i pojeo najljepšu ovcu.

U osmom razredu smo išli na ekskurziju u Dubrovnik. Nisam znao plivati, a "on" me nagovori na plivanje i kako to nije teško. Plivao sam, ali ne dugo, izvukli su me iz vode skoro mrtvog. To mu ne mogu nikako zaboraviti.

Zatim, nagovorio me svećeniku kazati kako je Zemlja okrugla. Svećenik nije bio tog uvjerenja, pa mi je opalio šamarčinu da sam odmah pao na pod.

Čak me navratio poljubiti jednu curicu bez njenog odobrenja i opet sam dobio šamar.

A jednom me navrati dok sam radio u Njemačkoj da jednom visoko pozicioniranom šefu kažem kako on nema pojma o toj temi o kojoj smo razgovarali. Za par dana sam dobio otkaz iz te firme.

Radeći jedan privatni biznis, uvjeri me "on" da to radim sasvim dobro i da ne dozvolim drugim miješati se u posao. Poslušao sam i spadoh na prosjački štap.

U bilo kom poslu, gdje se "on" umiješao i davao svoje savjete, nisam uspio. Ja bih mu sve ovo oprostio samo da me pusti samog odlučivati o svemu. Čak mi se počeo miješati i u odnose mog jednog dobrog susjeda i mene. To više nisam mogao trpjeti i zato je došlo do sukoba i konačnog kritiziranja svih njegovih postupaka.

Imam u susjedstvu jednu predivnu obitelj.

Teško mi je i nabrojati sve te njihove pozitivne karakteristike; poštenje, ljubaznost, ljudski odnos prema drugima, humanost, nesebičnost, jednostavnost, kako žene, tako muža i njihove dvoje djece. Radili su u Njemačkoj petnaest godina, vratili se u zavičaj, napravili veliku i prekrasnu kuću, voze najnoviji Mercedes, djeca dobro uče, studiraju, muž i ovamo dobro zarađuje i sve hvala Bogu ide im dobro. I taj moj susjed naiđe pored moje kuće; lijepo pozdravi, zove me na sijelo kod sebe, (naravno i ja njega), kad se sretnemo u čaršiji popijemo piće, popričamo o svemu i svačemu. Nikada ne primijetih niti jednu jedinu riječ iz koje bi mogao zaključiti nešto loše. Cijenim ga i poštujem, ali ...

Dobri ljudi, ne mogu više živjeti od drugog "ja", "njega". Ne daje mi mira, progoni me zbog ovog susjeda o kome napisah par rečenica. Dok stanem s njime, "on" meni, pa zašto ću s njime. Objasnim mu i to sve u detalje kako je susjed dobar, ma predobar, a on opet k'o krpelj, zakači se na ista pitanja i eto dovede me do ludila, do svađe između "njega" i mene, ustvari razgovora sa samim sobom.

I na kraju mi reče: kako možeš s tim susjedom koji je bolji od tebe, bolja mu kuća, auto, ima više novaca od tebe,

ljepša mu žena, djeca mu bolje uče, ljudi ga više cijene i sve što je dobro jeste u njegovoj kući. Vrisnuo sam i dodao: "Ako želiš još živjeti u meni, izbaci iz sebe zavist, ljubomoru, mržnju, oholost." Naljutio se na mene i otišao; volio bih da se više nikada ne vrati.

Toronto (Canada), siječanj 2014.

Istina i laž

Pred pojmom istine treba mirno stati i pokloniti se. Ona je jedan od važnijih nosivih stupova na kojem počiva ljudsko društvo. Temeljni kamen na kome su sazidani: vjernost, poštenje, odanost, ljubav, mir, dobro i mnoge druge vrijednosti koje bi bez istine bile nezamislive.

O istini su napisane mnoge knjige, snimljeni brojni filmovi, ispjevane stotine i tisuće pjesama. Istinom su odbranjeni milijuni života, sačuvana najljepša bogatstva svijeta i iskovana neraskidiva prijateljstva.

Čovječe, budi dostojan sebe i vlastitog stupnja razvoja. Ne možeš biti ono što nisi, nego ono što jesi. Idi svojim životnim putem, lagano, prizemljeno, razmišljajući. Odustani od visina, ako nemaš krila za let visina-ma; možeš pasti i jako puno se udariti. Živi realan život, napusti imaginacije i upotrebu prefiksa naj... Spusti se među ljude, Bog ne voli ohole.

Uz istinu su začete mnoge ljubavi, spojeni udaljeni kontinenti, uspostavljen mir nakon krvavih ratova. Vraćeno

dostojanstvo onima kojima je bilo nepravedno oduzeto, izliječene najteže bolesti.

Istina je iznad svega, zato još uvijek stoji čvrsto na zemlji. Da nije tako, zemljom bi vladala laž, gluha i slijepa kraljica zablude, izobličena maska stvarnosti. Vjera u nešto čega nije bilo, sumnja u ono što će sutra biti.

Istinom započinje život. Ovaj zemaljski, koji nam je darovan roditeljskom ljubavlju i Božjom providnošću.

Na načelima istine učimo živjeti od prvog dana rođenja pa do dana smrti.

Kad spoznamo svijet, uz istinu, upoznajemo i laž. Njezinu suprotnost koja svijet gleda drugim očima u iskrivljenom obliku. Glavom na zemlji i nogama u zraku. Pod crnim plaštem izokrenute zbilje.

Laž nije samo puka negacija istine. Nego smrtni neprijatelj, avet koja prati na svakom koraku, neizreciva prijetnja, ogledalo ljudske dvoličnosti.

Pa zašto onda ljudi ne vole samo istinu, nego i njezinu negaciju – laž? I zašto, uz istinu, govore i laži?

Možda zato što se i ljudi razlikuju po svojim karakteristikama koliko se razlikuju istine i laži. Ili zbog straha da istinom ne povrijede one koje vole. A možda i zato što se lažima postiže više nego se može postići istinom. Ovo su samo neki od razloga zbog kojih laž ugrožava istinu. I zbog kojih ljude dijelimo na one koji govore istinu i one koji lažu.

Da ne bude zabune, ne postoje ljudi koji govore samo istinu, niti oni koji uvijek lažu. Takve odvojene grupe ljudi nisu nikada postojale, niti će postojati.

Ljudi koji govore istinu, u manjoj ili većoj mjeri govore i laži. Istina im je, doduše, primarna, a laž sekundarna manifestacija ponašanja prema drugima.

Neki među njima nastoje uvijek govoriti istinu. Ipak u nekim situacijama laž im se čini nužnom radi izbjegavanja neprijatnosti, te bijega od ružne stvarnosti.

Pošto takvim ljudima obično vjerujemo, teže ćemo otkriti njihovu laž. Nekad ćemo izrečenu laž prešutjeti kako ne bismo podgrijavali sumnju u osobe do kojih nam je stalo. U svakom slučaju, takve ljude nećemo nazivati lažovima, čak ni onda kada ih uhvatimo u laži.

Prave lažljivce lako je prepoznati, jer uglavnom govore laži. Pojam istine njima je strani i koriste ga samo u rijetkim prilikama; kada nemaju šta slagati, pa se posluže istinom pokazujući svoje drugo lice.

Ortodoksni lažovi uvjerljiviji su kad izgovaraju laži, nego kad govore istinu. Kod njih su laži sastavni dijelovi misli i u svakodnevnoj su upotrebi. Oni laž izgovaraju takvom lakoćom da uistinu zadivljuju svoje sugovornike. U laž se unesu i dušom i tijelom, ostavljajući dojam o bezopasnoj laži, pa čak, u nekim situacijama, nužnoj za ostvarenje određenog cilja. Bilo da je riječ o prepričavanju nekog događaja ili o pojašnjavanju razloga zbog kojih traže pozajmicu novca ili stvari.

Iako lažljivci ne uče škole za tu vrstu zanata, veoma su osposobljeni za plasiranje svojih lažnih proizvoda. Njihova upornost u prikazivanju nečega što nije bilo i što neće biti tolika je da pametniji čovjek uvijek na kraju popusti. Nekad

zbog vlastite uljudnosti, a češće zbog nasrtljivosti i beskrupuloznosti lažljivca.

Laž i lažljivce susrećemo svuda. U kući, na poslu, za vrijeme šetnji ulicom, prilikom druženja u kavani i na svakom mjestu gdje borave ljudi.

Najgore su laži koje nam plasiraju naši najbliži. Žene svojim muževima, djeca roditeljima, roditelji djeci. A takvih laži posebno ima napretek.

Djeca se lažima uče još u školi, ako to već nisu započela ranije. Najprije lažu među sobom, a potom naučene laži plasiramo u kući. Brat laže bratu, a sestra sestri. Brat laže sestri. Sestra laže bratu. I tako u krug. Na red brzo dođu i roditelji. Kad nešto zapne u školi, dijete će radije slagati, nego roditeljima reći pravu istinu. Istina košta i boli. Laž može izazvati samo ljutnju, ako je roditelji uopće otkriju.

Među nevjernim supružnicima laži su nezaobilazan način prikrivanja istine. Naročito kad se nevjera otkrije. Tada se najčešće pribjegava lažima kako bi se prikrila sramota i spasila bračna zajednica.

Kad laž upali, oba supružnika će biti na kraju zadovoljna. Jedno što je spasilo obraz. Drugo, što je spasilo brak, iako sumnja na jednoj strani uvijek ostaje. Međutim, to je sumnja u odnosu na zajedničku obitelj.

U takvim slučajevima, dobra laž je poželjna i opravdana, jer spriječava brojne komplikacije nastale u bračnim odnosima i nerijetko završene razvodom, na štetu oba bračna partnera. Reklo bi se: laž kao cilj opravdala je uložena sredstva, u interesu svih, a naročito djece, koju raspadi obitelji najviše pogađaju.

Nakon svega rečenog, moramo s razlogom postaviti pitanje: "Može li se živjeti bez laži?"

Odgovor je dvojak: "Može i ne može!" Kako, i jedno i drugo? Pa lijepo, pojasnit ću ukratko.

Onaj kome laži nisu potrebne za prikrivanje istine i štiju je iznad svega, nema potrebu lagati. Možda se takva potreba povremeno ukaže, njegova se laž neće puno razlikovati od istine, pa će drugi vjerovati kako uvijek govori istinu.

Suprotno tome, onaj koji lažima skriva istinu od drugih mora lagati, jer će mu istina brzo izaći na vidjelo. Taj lažima mora maskirati istinu, sve dok se maska do kraja ne skine. Kada se skine, posljedice laži snose i onaj koji je lagao, ali i onaj koga otkrivena istina zaboli. U prvom slučaju, laž je bezazlena i ne proizvodi veliku štetu.

U drugom slučaju svi su oštećeni, a najviše onaj kome su lažima nanesene materijalne i duševne boli.

Vojnom terminologijom kazano: Laž je oružje koje ubija i prijatelje i neprijatelje, i onog u koga se ispucava, ali i onoga tko je ispali.

Kada vam netko kaže kako nikada u životu nije slagao, znajte da ste ga uhvatili u laži. Slagao vam je kako nikada nije slagao. Ta je laž veća od svih drugih, pošto njome želi zamesti tragove svih dotada izgovorenih laži.

"U laži su kratke noge", kaže jedna narodna poslovice. Tko često laže, taj će kad-tad dolijati i morat će se suočiti sa sudom istine, a onda će se lako uvjeriti u vrijednost istine, makar je ponekad gorka i bolna.

Bolje je pretrpjeti tu gorčinu i bol, te ostati čist pred sobom i drugima. Tada će vam drugi vjerovati, a vjera je bogatstvo koje se ničim ne može nadoknaditi.

On je vjerovao u laž, ali ja nisam njemu.

Imaš jezik od sapuna, peri svoj jezik.

Zašto govoriš, ako riječi ne možeš pretvoriti u djelo.

Egoizam

Stvoren si i postavljen u raj zemaljski da uživaš i diviš se toj ljepoti. Ipak, ti kažeš: "To nije raj, hoću više." Isto uradiše Adam i Eva, pa šta dobiše. "Suznu dolinu"! Ne, to nije suzna dolina, nego raj, upravo onaj raj što ga Bog stvori. Ti si u njemu, u tom raju. Ne znaš se opustiti i uživati.

Čovječe, stvor si Božji. U tebi je tvoj "centar", koji te čini sretnim, zadovoljnim, nasmijanim, uspješnim i obratno - nesretnim, nezadovoljnim, tužnim i neuspješnim. Tvoj "centar" je tvoja moć, tvoja snaga i tvoj uspjeh.

Pitaš se: Što je to "centar" i kako sebi možeš napraviti sreću, uspjeh i lijep osjećaj življenja u raju zemaljskom?

Čitaj, pokaži malo strpljenja, razumijevanja i sve ćeš saznati - bit ćeš uvjeren.

Um je projektor filmske vrpce na kojoj su naša životna iskustva. Naša životna iskustva su proizvod proživljenog života do dana kada koristimo sva ta iskustva. Pozitivan odnos prema sebi i svojim mogućnostima pomaže nam uspjeti u mnogim zamislima. Ja to mogu, ja to hoću!

Tvoj centar zbivanja, reagiranja i djelovanja je tvoj um - tvoja svijest i podsvijest. Svijest prima i apsorbira sve ono što vidiš, čuješ i osjetiš. Ona je budna onoliko koliko si i ti budan. Sve što je primila, apsorbirala, snima i šalje u podsvijest. Kada spavaš, spava i tvoja svijest. Podsvijest nastavlja u miru aktivnost na svoj specifičan način. Podsvijest je budna dvadeset i četiri sata, te toliko i radi; djeluje kroz snove, dosjetke, ideje i...

Šta je u svijesti, a šta u podsvijesti?

Smatra se i dokazano je da svijest manifestira, reprodukira ono što doseže njena logika – misli se na dotičnu logiku, a sve ostalo: nelogično, loše, dobro i imaginirano, stavlja u podsvijest, ako je osoba bila izložena takvim utjecajima.

Naime, psihologija tvrdi da u umu, svijesti i podsvijesti počinju snimanja, bilježenja počinju kod djeteta dok je u utrobi majke, te poslije, u svim razvojnim fazama, pa sve do kraja života. A šta sve čovjek ne doživi u svome životu: dobro, lošeg, strašnog, nelogičnog, nemoralno, neadekvatnog sredini i društvu u kojem živi.

Poštovani čitatelju, znaš li ti, jesi li svjestan šta se sve nalazi u tvojoj podsvijesti? Ti se ponašaš, radiš, manifestiraš, djeluješ, poimaš, zaključuješ iz onoga što je u tvojoj svijesti - podsvijesti, a nazivam tvojim "centrom". On zapovijeda tobom; navodi te na zlo, nemoralno, na sve ono što je suprotno moralnim normama ponašanja. Napominjem da su i moralne norme možda proizvod nečijeg nelogičnog "centra" – zavisno od sredine, društva, intelektualnog dostignuća te sredine i...

Shvatio si što je "centar" koji zapovijeda tobom. Kako zapovijeda? Jesu li naredbe, upute i njegova logika takvi da te

čine sretnim, zadovoljnim i daju ti osjećaj kao da si u raj, a ne paklu zemaljskom.

U tvome "centru" je onaj najveći neprijatelj, koji se pojavio u Adamu i Evi, te od pračovjeka živi i sve se više razvija, donosi nesreću milijunima ljudi, odnosno svim onima kojima počne vladati. Taj "centar" je tvoj super ego. Bože sačuvaj, šta on sve ne radi od nas?! Čini nas nesretnim, ubijamo se, patimo od ludila, gura nas u nesreću – te griješimo i prema sebi i prema Bogu.

Drugo zlo koje je u našem "centru" je osjećaj više vrijednosti, koji je također loš. Loše je u tome što se osjećamo većim nego što to jesmo.

Treće i ostala zla u našem "centru" su: neopraštanje, zavist, ljubomora, strah, kukavičluk, oholost, itd.

Čitatelju, ako imaš snage iz svog "centra" izbaciti sva navedena zla, koja ti život čine nesretnim, tjeraju te iz raja u pakao, a ti si sigurno u raj, zemaljskom, doživjet ćeš ekstazu – krešendo svog života. Toliko zala u nama, kako stigoše u nas - naš "centar"?

Rekosmo da se od pračovjeka ego useli u nas i od tada sve se više razvija u nama.

Neka zla su ušla u nas genetski ili su stečena tijekom navedenih razdoblja našeg rasta i sazrijevanja. Mnogi će tvrditi kako sva ova zla nisu puno razvijena u njima.

Slažem se i konstatiram kako psihologija kao nauka tvrdi da su na istoku super ego i ostala zla manje razvijena, a na zapadu više. Na zapadu je pohlepa za kapitalom, "lijepim životom" i bilo kojim drugim prestižem, razvila ego do kulminacije, kao i ostala zla u našem "centru".

Nestrpljiv si i pitaš kako uništiti sve ovo što je stvarno u nama i oko nas tisućama godina?

Kažem i tvrdim da nije lako sva ta zla pobijediti – i vladati svojim "centrom", doživjeti krešendo svog života – vratiti se u raj zemaljski. Ja ću s tobom pokušati, budimo uporni, postavimo cilj i moramo pobijediti!

Prije dvije tisuće godina jedan je psiholog rekao: "Tvoja sreća i tvoj uspjeh su u tebi i zrače iz tebe". Prevedimo to u logiku ovog pisanja i dolazimo do našeg "centra" i njegovih zlih sluga, koji nas čine nesretnim i nezadovoljnim.

Prikupimo snagu i počnimo se boriti protiv tih zala koja nam koče sreću i uspjeh.

Poštovani čitatelju! Stotinu puta si bez osnove opsovao Boga s namjerom optužiti Ga kako je kriv za sve.

NE, Bog nije kriv! On ti je dao um, život preko roditelja koji te rodiše i koji su te odgojili i obrazovali u granicama svojih materijalnih i duhovnih mogućnosti.

Ako su roditelji napravili neku grešku u tvome odgoju – moraš im oprostiti. Bez oprosta nema duševnog mira, niti sreće. Eto tvog koraka ozdravljenja. Ukoliko si ljubomoru, zavist, osjećaj više ili niže vrijednosti naslijedio od strica, tetke, pradjeda – moraš i njima oprostiti, jer bez oprosta nema sreće.

Egoizam i super ego su tisućama godina putovali do tebe.

Kome oprostiti?

Egoizam je dobar do određene mjere, on je neminovan – radi napretka i borbe za određeni stepen duševnog i materijalnog razvoja. Počne li ego vladati tobom – tada hoće sve, više nego što ti treba, hoće samo sebi, drugi ga ne zanimaju.

Želi sve, život daje za egoistično sve. Taj ego vas je odvojio od raja zemaljskog i doveo u suznu dolinu-pakao.

Odbaci super ego i kaži sebi: "Zadovoljit ću se ovim što imam, sa ovoliko koliko mi dozvoljavaju moje umne i fizičke sposobnosti. Ja ću u sebi ugušiti zavist, te neću patiti i tugovati, ako netko ima više. Ugušit ću ljubomoru. Neću biti ljubomoran na bilo koga, niti na šta drugo. Zašto trovati sebi život, ako je susjed kupio bolji auto, kuću, odijelo...?"

Moram se zadovoljiti onim šta imam. Pobijediti samog sebe i izbaciti sve negativnosti iz "centra".

Moram naučiti vladati sobom i svojim osjećajima.

Kod egoista je tuđi zalogaj puno veći.

Ljubomora i zavist su teške psihičke bolesti.

Promijeni misli, promijenit ćeš život.

Oprost

Opraštanje je vrлина koju ne možete ničim zamijeniti, niti nadomjestiti. Posjeduju je samo ljudi jake volje koji život gledaju otvorenim očima i čista srca. Naučiti opraštati isto je što i izbaciti zlo iz vlastitih misli ili pružiti ruku onome tko vam je radio o glavi i protiv vaših interesa.

Nema na ovom svijetu čovjeka koji nije osjetio posljedice zavisti, pakosti, zlobe, mržnje, osvete, nasilja i sličnih oblika povrede vlastitog integriteta od strane drugih ljudi. Isto tako, ne postoje osobe koje se, na ovaj ili onaj način, u manjoj ili većoj mjeri, nisu zamjerile drugima.

Nanesena ti je bol od njega ili nje. Zaboraviš. Sretnoš ih, pa se podsjetiš bola koji ti istog momenta luči kiselinu u želucu, a ta kiselina razara crijeva, uništava metabolizam. Oprostom za nanesenu bol spašavaš svoje zdravlje. Oprosti radi sebe. Čuvaj svoje zdravlje, ono ti je potrebno; bez zdravlja ti je život besmislen. Razmisli!

Svi smo mi izloženi vanjskim utjecajima koji izazivaju različite unutarnje poremećaje. Svakodnevno nas bombar-

diraju različita neprijatna iznenađenja koja nam podižu tlak ili izazivaju stres, nervozu, depresiju i slične promjene, koje često prerastaju u bolest. Na takve vanjske utjecaje vrlo često reagiramo ljutnjom, povišenim tonom, psovkom, uvredom, fizičkom prijetnjom, pa i upotrebom sile.

Malo je ljudi koji na provokacije odgovaraju šutnjom. Većina na njih uzvraća istom mjerom, a nekad i jače, izazivajući tako nepotrebne konflikte i sukobe. Da nije tako, društva bi bila beskonfliktna i crne novinske stranice ostale prazne. No, stvarnost je mnogo drugačija i zato među ljudima imamo sve više sukoba koji završavaju teškim posljedicama.

Reakcija na vanjske utjecaje ima izvor u nervnom sustavu i ugrađena je u ljudski organizam. Živčani sustav prenositelj je svih tih podražaja i on reagira na način koji uzbuđuje pojedine organe, remeteći njihov normalni rad.

Kada nas netko uvrijedi ili pokuša ugroziti naš fizički integritet, tada se uključuju obrambeni mehanizmi usmjeravajući nas na slične reakcije. Gotovo trenutno uzvraćamo na verbalni i fizički napad, instiktivno braneći svoju čast i tijelo. Pritom se u organizmu događaju promjene koje često nismo u stanju kontrolirati. Kod nekih ljudi dolazi do potpunih ispada dijela funkcija, što izaziva neprimjerene aktivnosti koje ponekad završavaju nasilnim reakcijama i fizičkim nasrtajem na suprotnu stranu.

U ljudskom organizmu nalaze se dva solarna pleksusa, odnosno živčana čvorišta. Jedan je smješten u malom mozgu, a drugi u zidu želuca. Kad se zbog nečega iznerviramo, aktivira se rad želučanog pleksusa koji dovodi do pojačanog

lučenja žučnih sastojaka. Povišena količina tih sastojaka remeti normalan rad unutarnjih organa, izazivajući određene popratne pojave kao što su: žgaravica, gastritične tegobe, proljev, bol i slično. Te negativne promjene naročito osjećaju oboljeli od gastritisa, čira na želucu ili dvanaestercu, te drugih bolesti unutarnjih organa. U takvoj situaciji ljudi su u stanju svašta učiniti. Od verbalnog delikta, pa do oduzimanja života svome navodnom protivniku.

Zato je potrebno izgraditi drugačiji sustav obrane od vanjskih utjecaja koji će eliminirati upotrebu nekontroliranih reakcija i primjenu sile. Taj sustav je utemeljen na oprostima kao protumjeri za sve nasrtaje na naš duh i tijelo.

Oprost je skup smirujućih radnji koje poduzimamo u cilju zaštite vlastitog integriteta. Njegova primjena automatski znači i zaštitu integriteta drugih, nama suprotstavljenih osoba, jer isključuje primjenu ljutnje, mržnje ili bilo kakvih mjera nasilja prema sebi i drugima.

Od davnih vremena ljudi su spoznali značaj oprosta kao pomirljivog metoda u rješavanju međusobnih konflikata. Uvidjeli su, bez oprosta nema budućnosti za njih, ali niti za one koji su im nanijeli neku štetu ili učinili bilo kakvo drugo zlo. Zbog toga su usvojili oprost kao najbolje sredstvo za smirivanje vlastitih strasti i za izmirenje sa uzročnicima nanesene nepravde ili učinjenog zla.

Primjena oprosta kroz dugu je povijest doživjela brojne transformacije. Tako je izgrađen cijeli sustav mjera i aktivnosti koje se poduzimaju kako bi se oprost učinio djelotvornim.

Svakako, najvažniji dio toga sustava čine individualne mjere koje primjenjuje svaki čovjek u vlastitom biću kako bi

izbjegao štetne posljedice vanjskih negativnih utjecaja. To su različiti vidovi mirnodopske autosugestije i sugestije, kombinirani kada je to potrebno, s različitim umirujućim sredstvima, u prvom redu medicinskim, ali i biljnim, terapeutskim, relaksirajućim i drugim.

Kako su individualni konflikti prerasli okvire pojedinca, njima se moralo ozbiljno pozabaviti i društvo. Tako su razvijeni različiti oblici mirenja koji su uključivali oprost kao najbolje sredstvo za svladavanje posljedica neslaganja, svađa i sukoba među ljudima. Na kraju, uvedeni su i mehanizmi prisile kojima je, uz primjenu sankcija, oprost nameta kao obveza za sve sudionike u konfliktu.

Koliko su sve te mjere efikasne, potvrđuju nam konkretni primjeri iz prakse. Konflikata je sve više, a oprost sve sporije ulazi u svijest ljudi kao najvažnija mjera za njihovo suzbijanje. Zato je potrebno stalno raditi na preodgoju ljudi u smjeru prihvaćanja oprosta kao najbolje metode i sredstva u sprječavanju mogućih sukoba među ljudima, kao i sukoba u njima samima, jer tu započinju i odatle se šire međuljudski konflikti, koji nerijetko završavaju sukobima, pa čak i ratovima.

Od rođenja djecu treba učiti opraštati drugima za učinjene nepravde i naneseo zlo. Tako će se izgraditi bića, koja će znati kontrolirati unutarnje strasti i vlastiti živčani sustav, te spriječiti njihovo širenje na okolinu.

Oprost je nauka za sebe, složena koliko je složen ljudski organizam u čije tajne nismo još uvijek do kraja proniknuli. Uspijemo li, bit ćemo u stanju staviti pod nadzor individue i ljudsko društvo. A do tada, valja nam se boriti za mir u sebi i mir oko nas.

U tom cilju velike iskorake je napravila kršćanska zajednica. Razvila je posebne sustave širenja oprosta kao načina života na zemlji. Čovjeka vjernika stavila u odnos s njegovim Stvoriteljem, učeći ga oprost u kao Božjem daru, koga svi vjernici moraju poštovati i koristiti u borbi protiv svakog zla, kako onog u sebi, tako i onoga oko sebe. Na osnovi takvog pristupa oprost, uveden je ispovijed grijeha, kao put očišćenja od svega lošega pred Bogom, što može dovesti do poboljšanja međuljudskih odnosa. Ispovijedanjem grijeha čovjek se vraća svom izvornom beskonfliktnom biću stvorenom, po volji i mjeri Boga.

Oprost je tako postao univerzalnim sredstvom kojeg u podjednakoj mjeri zagovaraju sve religije i religijske zajednice. One tim svojim radom umnogome doprinose smirivanju unutarnjih strasti i međuljudskih konflikata i sukoba. Na to nas upućuju i apeli najviših vjerskih velikodostojnika, koji se u svojim javnim istupima mole za mir u i među ljudima.

Smisao oprosta počiva na ideji o prihvaćanju čovjeka kao grijeshnog bića.

"Tko radi, taj i griješi", kaže jedna mudra izreka. Obzirom da je već tako, onda su i greške sastavni dio života i moraju se prihvaćati kao nužno zlo kojemu se ne možemo uvijek oduprijeti.

Čovjek koji griješi mora biti spreman priznati učinjene pogreške i zamoliti druge za oprost. Onaj tko ne vidi vlastiti grijeh, nije ga u stanju prepoznati kod drugih, niti je u stanju opraštati drugima.

O potrebi opraštanja učinjenih grijeha najviše sam čuo od svećenika franjevačkog reda. Njihova filozofija življenja

zasnovana je na širenju mira i dobra kao univerzalnih božanskih vrijednosti koje postoje od postanka svijeta.

Mir i dobro su najbolji oblici i putovi borbe za ljudsko biće i čovječanstvo uopće.

Učite se zato oprostiti od rođenja! Tako će mir zavladatai vašim bićem i cijelim svijetom i, ne zaboravite: oprost nije slabost, oprost je snaga koja vas čuva od svakoga zla! Oprostom činite sebi dobro, čuvate svoje zdravlje.

Iz bola školjki rađa se biser.

Oprostom ponovno dobivate duševni mir i zdravlje.

*Dug stvara neprijatelja.
Opraštam ti dug, budi mi prijatelj.*

Pravo na mišljenje

Čovjek bez mišljenja isto je što i knjiga bez slova. Prazan i nezanimljiv drugima. Neodmjerenom rečeno, tup i beskoristan. Nekome će ove konstatacije zvučati pregrubo, drugi će ih primiti s rezervom, dok će ih treći prihvatiti bez komentara. Tako se mnogi ljudi odnose prema mišljenjima drugih pripadnika svoje vrste. Jedni ih uvažavaju, drugi ignoriraju, treći prenaplaćavaju. Svatko prema svome znanju i nahođenju.

Mišljenje je produkt naših saznanja o određenim ljudima, bićima, stvarima te prirodnim i društvenim pojavama. Imati mišljenje o nečemu, znači prihvatiti i uvažavati njegovo postojanje.

Magnetiziran komad željeza može podići teret dvanaest puta teži od svoje težine. Magnetiziran um-podsvijest ima snagu, vjeru i sigurnost da može sve. U dubinama podsvijesti skriva se beskonačna mudrost, neograničena moć. Tu je i vaš doktor koji vas liječi. Zakon koji vlada umom je zakon vjerovanja. Zaposlite um misli-

ma o skladu, zdravlju, miru i dobroj volji, pa će vam se u životu početi dešavati čuda.

Ono o čemu nemamo mišljenje za nas kao i da ne postoji. To ne znači kako toga nema, ali znači nedostatak svijesti o njegovoj prisutnosti i važnosti. U svakom slučaju, naša indiferentnost znak je ograničenosti našeg mišljenja. Naša šutnja govori o nepoznavanju nekoga ili nečega. Ponekad je ona i izraz straha od neprilagođenosti vlastitog mišljenja.

U razgovoru s drugim ljudima lako je izraziti slaganje, potvrdno klimnuti glavom ili kazati lijepu riječ. Znatno je teže osporiti tuđe mišljenje. Za to nam trebaju argumenti i dovoljno hrabrosti iskazati svoj negativni stav. Jednom riječju, moramo biti dobro osposobljeni i naoružani znanjem proturječiti drugim ljudima, ako već želimo na konstruktivan način ulaziti u rasprave i polemizirati mišljenjima i stavovima drugih ljudi.

Ima nažalost onih koji olako osporavaju tuđa mišljenja i stavove, koji ne uvažavaju argumente, već im je jedino važno da se čuje njihov glas. Pa ma kakav bio, crn ili siv, opor ili hrapav. Takvi su protivni svemu i svakome, čak i sebi samima. Oni lako upadaju u zamke vlastitog neznanja, u ponor proturječja koje ne barata činjenicama, nego ispraznim frazama i šupljim konstatacijama. Ti ljudi su agresivni, opasni i štetni u dokazivanju snage vlastitog pogrešnog mišljenja, oni se služe svim sredstvima, dopuštenim i nedopuštenim, uglavnom, ovim drugim. Njihova agresivnost prema ljudima suprotnog mišljenja napadna je i bezobzirna. Zapravo, oni te suprotnosti proizvode vještački i tamo gdje za njih nema realnog

uporišta. Za njih je važno biti "protiv", svuda, u svako vrijeme i u odnosu na svakoga. Malo je ljudi s kojima se takvi slažu, a ako ih ima, onda oni pripadaju njihovom najužem krugu.

Umjerenost je mjera koju treba slijediti u iskazivanju vlastitog mišljenja. To je odlika mudrih ljudi kojima su znanje i razboritost glavni kriteriji u komunikaciji sa drugim ljudima. Njima je agresivnost strani pojam. Nije im potrebna, jer se služe argumentima u dokazivanju opravdanosti vlastitih stavova i mišljenja. Razgovor s takvim ljudima nije opterećen teškim riječima. U njemu nema povišenih tonova, niti verbalnog nasilja. Oni su u stanju saslušati sugovornika i, po potrebi, ukazati mu na uočene greške i nepravilnosti kako u iznošenju mišljenja, tako i u obavljanju određenih praktičnih radnji. Njihovi savjeti i prijedlozi uvijek su dobrodošli onima koji ih uvažavaju.

Za čovjeka je izuzetno važno imati vlastito mišljenje o svemu što ga okružuje i što utječe na njegov život i živote drugih ljudi. To mišljenje treba biti utemeljeno na znanjima o određenim stvarima i pojavama. Ono se mora oslanjati na činjenice koje su lako dokazive i nesporne. Sve proizvoljnosti i iznuđene konstrukcije lako padnu u vodu kada nam sugovornici ponude neoborive argumente. Zato je bolje šutjeti o onome u što nismo posve sigurni i prepustiti drugima da o tome sude. No, kad smo u nešto uvjereni, treba reći drugima. Na taj način ćemo pomoći da istina izađe na vidjelo i da se otklone moguće zablude, netočnosti ili loše namjere koje drugi pokušavaju nametnuti kao pravila ponašanja.

Imati mišljenje znači biti prisutan u društvu, vremenu i prostoru u kojem živimo. Istovremeno, to znači i biti koristan

za zajednicu kojoj pripadamo i s kojom dijelimo sva dobra i zla ovoga svijeta.

Podijelite svoje mišljenje sa drugim ljudima kako biste provjerili kolika su vam znanja i što drugi misle o vama. Ustanovite li da niste u pravu, prihvatite mišljenje drugih ljudi, a svoje prepustite prošlosti. Isto tako, zaključite li kako drugi nisu u pravu, ispravite njihovo mišljenje, svejedeno o kome se radilo. Učinite to razložnim osporavanjem i navođenjem argumenata koji će drugu stranu uvjeriti u neispravnost vlastitog mišljenja.

Nitko ne može biti posve u pravu. Ljudsko je znanje ograničeno i svedeno na područja individualnog interesa i egzistencijalnih potreba. Sve izvan toga podliježe provjeri onih koji su u to bolje upućeni i čijem području interesa to pripada.

Zbog toga je važno prihvatiti načelo selekcije vlastitih misli sa kojima će te nastupati pred drugim ljudima. Ono u što ste sigurni iznesite javno i branite provjerljivim činjenicama. Sve drugo ponudite kao temu za razgovor i raspravu bez tvrdnji kako ste u pravu. Tako će te olakšati dijalog i učiniti ga podnošljivim i korisnim za sve koji u njemu sudjeluju.

Oslobodite se vjere u vlastitu nepogrešivost. Ona je svojstvena neukima i manje upućenima. Samo oni nastoje dokazati kako sve znaju i u svemu su u pravu. Svi drugi su spremni saslušati sugovornika i prihvatiti njegovo mišljenje potkrijepljeno odgovarajućom argumentacijom.

Riznica znanja nije samo u našoj glavi, svuda je oko nas. Želimo li više saznati, moramo druge više slušati, pažnjom dobrog sugovornika; tako ćemo lako razumjeti misli i poruke

drugih ljudi. Nikada se ne smijemo postaviti u poziciju sveznajućeg tumača tuđih misli, riječi ili djela. Toj ulozi nitko nije dorastao, ma koliko škola završio i ma kakva znanja posjedovao.

Budimo racionalni u korištenju vlastitih i tuđih misli. Razmjenjujmo ih, jer svaka je misao dobar ili loš proizvod našega uma. Od svake se misli može napraviti dobro ili manje dobro djelo.

Razmišljajmo što šire i dublje, tako će naše misli dosegnuti željenu visinu i dubinu.

Mudar će čovjek upravljati zvijezdama.

Svojim mislima svoj lik tkaš.

Velike misli ćeš pretvoriti u velika djela.

Što je sreća?

Dosta puta ste čuli ili izgovorili riječi: "Prati me sreća" ili "Prati me nesreća". Ponekad niste ni bili svjesni njihove težine niti značenja, pa čak zašto ih izgovarate. Jednostavno su vam se otele iz misli i sa usana, ili se to na isti način dogodilo drugim ljudima.

Sreća je imaginaran, ali i realan pojam.

Imaginarna sreća označava stanje u kojem očekujemo nešto zbog čega se lijepo osjećamo. I zbog toga smo sretni, iako ne znači da će se naša očekivanja ostvariti. Ipak, lijep osjećaj je tu i to je dovoljan razlog za sreću.

Čovječe, budi sretan na svakoj razini tvoga razvoja. Koristi se metodom upoređivanja. Ne poredi se nikada s onim tko je ispred tebe, u bilo kojem pogledu. Uporedi se s onim koji su iza tebe, pa ćeš biti sretan. Neka ti oni ispred tebe budu idoli i zvijezde vodilje za dalje. Cijeni sebe i svoje postignuće, budi zadovoljan postignutim.

Realna ili stvarna sreća je pozitivno stanje doživljenog. Ona je izraz isticanja unutarnje radosti i veselja zbog ostvarenog dobitka ili lijepog događaja koji izaziva dobro raspoloženje i čini nas zadovoljnim.

Za vedre i duhovite ljude obično kažemo da su sretni. To može biti tako, ali i ne mora. Postoje ljudi kojima je stalo pod svaku cijenu i u svako vrijeme izgledati sretnim i zadovoljnim. Čak i onda kada im ništa ne ide po planu i kad ih napadnu tuga, razočarenje i zlovolja. U takvim situacijama oni na vanjski izgled nabacuju masku sreće, trudeći prikriti pravo, unutarnje stanje. Nekima to i uspijeva, dok se kod drugih, ispod maske sreće, jasno raspoznaju tragovi vlastitog nemira i nezadovoljstva.

Čovjek ne može biti sretan na silu. Sreća je stanje duše, a ne izgled lica i očiju. Niti ružnu stvar ne možete učiniti lijepom, ako je zamotate u šareni omot. Kad skinete omot, pojaviti će se njezina ružnoća i lijepa maska će pasti u vodu.

Stvarna sreća čita se sa lica sretnog čovjeka. Sjaj u njegovim očima odaje unutarnje zadovoljstvo i radost. Sretan čovjek je okupan suncem. Njegov pogled je bistar kao proljetni ili ljetni dan, obasjan i raskošan. Usne su mu natopljene osmjehom, a obrazi puni svježine. Sreća nema granica i rasipa se na sve strane.

Slična je beharu na ocvalim voćkama. Cvrkutu ptica na zelenim granama. Žuboru vode planinskog potoka. Zaljubljenom paru u raskošnom parku. Kad sreća zablista, širom se otvaraju vrata svakog srca.

Ljudsku sreću proizvode pozitivne emocije. One se najčešće aktiviraju vanjskim afirmativnim poticajima koji

mogu biti rezultat susreta sa dragim osobama, viđenja lijepog, ugodnog doživljaja ili sličnog pozitivnog događaja. Snaga tih emocija određuje intenzitet doživljene sreće. Jače emocije proizvode viši stupanj sreće koja duže traje i koja nas može držati u stanju raspoloženja po nekoliko dana, ili čak i više.

Sreća u ljubavi želja je svih ljudi. Voljeti dragu osobu bez mjere i granice, znači biti beskrajno sretan. To se u teoriji i praksi zove vrhuncem sreće. Takvu sreću doživljavaju roditelji kada dobiju djecu. Mladi zaljubljeni parovi. Umjetnici koji primaju vrijedne nagrade za umjetnička djela. Sportaši ostvarenjem visokih trofeja. Osobe kojima se ostvario životni san.

U ozračju sreće ljudi se različito ponašaju. Jedni se vesele, igraju, plešu i pjevaju. Drugi grle i ljube sve oko sebe. Treći se opijaju do besvijesti, uz ritual koji odaje njihovu beskonačnu radost. Četvrti zasipaju bliske osobe pažnjom i raznim darovima. Peti vrište od sreće. Ima i onih koji sreću iskazuju na dostojanstven način, dijele je sa dragim osobama, bez pompe i pretjeranog oduševljenja. Ne lebde u oblacima, niti dotiču zvijezde, već ostaju na zemlji, uz iskazivanje primjerenog raspoloženja. Skromne osobe sreću primaju kao dar, ljudski i Božji, dijeleći je s onima koji su manje sretni.

Nemali je broj ljudi koji sreću doživljaju kao normalnu stvar. Ne raduju se pretjerano, a niti iskazuju očekivane osjećaje zadovoljstva. Za njih je sreća kao i sve drugo. Dođe i prođe, ostavljajući nas u okruženju svakodnevnih obveza, sanjarija i nesanica.

Ljudska sreća u pravilu ne traje dugo. Ona djeluje po dobro nam poznatom načelu koje glasi: "Sve što je lijepo, kratko traje". Zato ljudi sreću i doživljavaju na različite načine. Oni koji su na nju navikli, dočekuju je raširenih ruku, veseleći se svakom lijepom trenutku.

Na drugoj strani, osobe koje su opterećene bolešću, brigama, teškoćama i drugim problemima, rijetko imaju razloge za sreću, pa je dočekuju nepripremljeni i gotovo indiferentni za sve njene čari.

Sreća je poželjno stanje u životu svakoga čovjeka. Tko je nema u dovoljnoj mjeri, treba je tražiti, u sebi i oko sebe, na radnom mjestu, u obitelji, na javi i u snu. Trenutke sreće treba dijeliti i posuđivati od drugih. Uzimati je od prirode, krasti od vremena. Sreća nije lijepa samo dok se čeka, kako to kaže jedna pjesnikinja. Ona je još ljepša kad osjećamo njezinu bliskost i toplinu. Kad nas prožima do dna duše i kad nam osvoji misli. U zagrljaju sreće život poprima puni smisao. Postaje ljepši dio našega bića, a mi dijelom njegove neiscrpane ljepote.

Sreću ne treba vezivati isključivo uz materijalno stanje ljudi, pa reći: "Tko ima novca, taj ima i sreće ili, tko nema novca, nema razloga biti sretan."

Za sreću se svatko treba boriti i izboriti, bez obzira na njegovo trenutno materijalno i socijalno stanje. Sreća se može osjećati u malim, kao i u velikim stvarima. Kad siromah pojede topli obrok i popije čašu vina, on osjeća neizmjernu sreću, veću nego bogataš koji je na ražnju, za ugledne goste, ispekao vola. Sakupljač sekundarnih sirovina veseliji je kada na gradskom deponiju pronade upotrebljive stvari, nego li

uspješni poduzetnik koji pusti u probnu proizvodnju novi pogon ili tvornicu.

Svatko u svom djelokrugu života i rada treba tražiti razloge za sreću. Od sreće se ne smije bježati. Nju treba loviti kao što ribar lovi ribu, vjerujući da će uloviti zlatnu, koja će mu ispuniti neostvarene želje ili što veću kojom će utoliti glad svoje obitelji i počastiti drage mu goste.

Sreća se nalazi u nama i svuda oko nas. Razgrnimo zato svoje osjećaje i potražimo u njima zrnca sreće. Neka nam ona zasvijetle i neka razbiju okove tame koji nas stežu i ne daju nam naprijed. Otvorimo širom oči i pogledajmo svijet oko sebe. Udahnimo svježi zrak prirode, natopljen mirisima trave, drveća i cvijeća. Pozdravimo poznate i nepoznate ljude. Ispijmo gutljaj hladne vode sa izvora ili iz gradskog vodovoda. Uberimo crvene jagode ili plodove dozrelog voća. Zapjevajmo pjesmu koju smo nekada rado pjevali. Uradimo posao kojeg smo danima izbjegavali.

Kažimo lijepu riječ dragim osobama.

Učinimo to otvorena srca, radošću, pa eto dovoljno razloga za sreću. Prilike, kako bi na trenutak zaboravili na dugove, brige, boli...

Potražite sreću u sebi i svuda oko sebe. Naći ćete je i ona će pronaći vas. Sreća nije slijepa. Ona je lijepa i pruža svakome onoliko koliko je u stanju uzeti za sebe.

Onaj tko kaže kako nema sreće, taj laže sebe i drugog, u zavadi je sa samim sobom. Sreća se ne čeka. Njoj se ide u susret kao dragome gostu, kao nečemu što volite i bez čega vam je život pust, tužan i ružan.

Ujutro, kad se probudite, nasmiješite se i recite: "Sretan sam zato što sam živ. Sretna sam što sam živa. Danas ću obaviti sve poslove koji me danima čekaju. Veselit ću se svakome susretu sa znancima i prijateljima. Umjesto cigarete i čašice pića, kupit ću saksiju cvijeća i staviti u sobu. Neka me uvede u san i daruje me svojom ljepotom i mirisom. Učini mi život vedrijim i ljepšim."

Ispunite zadanu riječ i vidjet ćete kako će sve stvari krenuti nabolje. Ponavljajte tu igru riječi i narednih dana zajedno s novim ispunjenim obećanjima datim samo sebi. Ako se stvari ne poprave i ne krenu nabolje, nije zato što sam vas htio navesti na krivi put. Razlog neuspjeha leži u vama i morate ga tražiti i pronaći, kako bi on za svagda nestao.

Ukoliko nemate dovoljno snage u sebi, potražite je kod drugih, u obitelji, od bračnog partnera i djece ili svojih roditelja, braće i sestara; na radnom mjestu, radnih kolegica i kolega, u susjedstvu ili na ulici, poznanika i prijatelja.

Tražite sreću svuda i od svakoga, sve dok ne pronađete.

A kad je pronađete, ne čuvajte je samo za sebe, nego je podijelite s drugima. Najprije s onima koji su vam je darovali, zatim i sa svim dobrim ljudima.

Sreća je najveće bogatstvo koje čovjek posjeduje i koga treba svakodnevno dijeliti s drugima. Ne zaboravite to vi, koji ste sretni. Darujte je onima koji je nemaju ili koji o sreći ne znaju dovoljno.

Bog, vjera i vjerovanje

Jako sam ljut na ljudski egoizam, jer izmisli Bogova više, a On je samo jedan. Mnoge ljudske grupe kroz dugu povijest ljudskog roda imale su različita poimanja o Bogu. Zato su ljudi, ovisno o tome na kojem dijelu zemaljske kugle su živjeli, stvarali sebi različite pojmove o Bogu, o načinu molitve i života u toj sredini, odnosno na tom dijelu kugle zemaljske.

Kada se pročita knjiga "Religije svijeta", upravo se vidi kako su ljudi, kroz povijest svog življenja, stvarali sebi zaštitnike – bogove, religije i filozofije. Kroz dugu povijest mnoge ljudske grupe su izumirale, kao i njihove religije, običaji i filozofije življenja, a druge su nastajale. Mnoge su nastale tako što su se izdvajale iz postojećih, zbog sukoba mišljenja, a u svezi načina vjerovanja ili prevlasti u organizaciji te vjere ili sekte.

Sve prirodne pojave i sva priviđenja u psihi ljudi koja se nisu znala objasniti, njihov nastanak i nestanak, nazivala su se čudima. Razvojem nauke i logike ljudskog uma, te pojave su objašnjene. Sva "čuda" svijeta su pro-

dukt prirodnih pojava, te proizvod sugeriranih svijesti i podsvijesti običnih i karizmatičnih ljudi.

Nemam pravo suditi i optuživati ta različita poimanja o bogovima i drugim predmetima vjerovanja, ali imam pravo dati svoje mišljenje radi generacija koje dolaze.

Bog, kao tvorac svega vidljivog i nevidljivog, tvorac zakona i zakonitosti po kojima se zbiva sve na kugli zemaljskoj i u kosmosu, biće koje zrači ljubav i svjetlost - potreban je ljudskom rodu. Da nije tako, ne bi osamdeset i pet posto čovječanstva na kugli zemaljskoj, vjerovalo, uzdalo se, nadalo Njegovoj pomoći. I tako je, Bog nam je potreban. Koliko milijuna ljudi u ovom trenutku traži pomoć, moli, nada se i olakšava sebi život. Teško onome tko se ne nada, prazan je, bez pomoći - teško mu je živjeti. Jakom vjerom u Boga i sebe, možeš sve. "Jakom vjerom možeš planinu pomaknuti". Sam pojam vjerovanje znači puno za tvoju psihu. Kad vjeruješ, ti se nadaš, nisi sam, dakle, Bog ti je potreban.

U svakodnevnom ljudskom životu dešavaju se ružne i lijepe stvari. Puno ljudi za lijepe stvari koje im se dogode zahvaljuju Bogu, a mnogo njih za ružne stvari psuju ili proglašavaju Boga zločincem. Takvo optuživanje za nesreće koje se dešavaju ljudima je, po meni, nepravilno poimanje Boga. Zamišljate li Boga kao nekog bradonju koji sjedi gore u nekoj fotelji i gleda ljude šta dolje rade, svakog vidi i zapisuje, onda je jasno zašto ljudi tako reaguju na dešavanja dobra i zla. Smatram takvo poimanje Boga pogrešnim, pa zato i dolazi do psovanja, proglašavanja Boga zločincem.

Neću sada ovdje objašnjavati teorije postanka svijeta, nastanak Božjim stvaranjem ili evolutivnim razvojem, već želim reći da u kosmosu, na planeti Zemlji, vladaju zakoni i zakonitosti, čitav se život odvija po njima. Bez obzira tko stvori te zakone i zakonitosti, sve se odvija i zbiva po njima.

Evo nekih zakonitosti: kretanje planeta oko sebe i u planetarnom sustavu, putanja Zemlje oko Sunca, dan i noć, vjetrovi, oluje, plima i oseka, agregatna stanja vode, nastajanje i nestajanje oblaka, adaptacije biljaka i životinja u različitim životnim sredinama, prirodna ravnoteža, akcija, reakcija i ...

Čovječe, Bog ti je dao pamet i služi se njome. Moraš upoznati zakonitosti koje vladaju na našoj planeti, plus zakone društva u kome živiš, kao i moralne norme koje trebaš poštovati. Kada sve ovo upoznaš-shvatiš, te ti bude jasno življenje u tvojoj sredini, kontinentu, planeti, kosmosu, nikada više nećeš kriviti Boga za dešavanja koja su proizvod tvoje krivnje i razmišljanja. Ti si kormiral na životnom putu.

Prisustvovao sam sahrani jednog mladog čovjeka, poginulog u saobraćajnoj nesreći. Njegova mama je proklinjala Boga zašto joj ga uze. Tužno i žalosno je kada u zemlju odlazi mlad čovjek od dvadeset i dvije godine. Odmah poslije sahrane čula se priča da je vozio auto totalno pijan, sletio u rijeku i poginuo. Ima li ovdje komentara tko je kriv? Koliko ljudi dnevno gine zbog nepažnje i nepoštovanja propisa koji se moraju poštovati. Ti, čovječe, možeš raditi što hoćeš, ali nećeš dokle hoćeš, jer su posljedice kobne, ne samo za tebe, već i za ljude oko tebe.

Čovječe, ne možeš uz vjetar, niti protiv prirodnih zakona, ne možeš protiv društvenih zakona, moralnih normi,

možeš, ali... I kada se zlo desi, kažemo "sudbina". Sudbina je kada se nešto desi, ali dok se ne desi, onda nije sudbina. Dakle, sami izazivamo sudbinu. Imamo um-pamet, razmislimo o posljedicama koje nam se mogu dogoditi.

Ima životnih situacija koje se ne mogu izbjeći. Planiranje puta: autom, brodom, avionom, pa čak i kretanje pješice. Tu ti ne možeš znati hoće li se desiti nesreća ili ne? Desi li se, nazivamo sudbina. Tu također nije kriv Bog. Ti si sam planirao svoj put i donio odluku.

Čovječe, poštuj društvene zakone i Božje zakonitosti, pa će ti biti puno lakše na tvome životnom putu. Koristi um-pamet, planiraj, razmišljaj, donosi mudre odluke, upravljaj svojim životom, ali nikada protiv zakona i zakonitosti; tada će ti Bog biti pomagač na tvome životnom putu.

Vjera, religija i vjerske, odnosno religijske zajednice, teme su o kojima se stoljećima vode žestoke rasprave, kako u znanstvenim krugovima, tako i među običnim ljudima. Stavovi koji se formiraju na bazi različitih pogleda na svijet i njegove nerazjašnjene pojave i fenomene često dovede do diskvalificiranja skupina koje imaju drugačije mišljenje. To se posebno manifestira u odnosima vjernika prema ateistima i obrnuto. Metode uzajamne diskvalifikacije prisutni su i među ekstremnim pripadnicima različitih religijskih zajednica, pa i unutar pojedinih vjerskih zajednica. Te razlike ponekad eskaliraju u međuvjerske sukobe i nasilje nesagledivih razmjera i posljedica. U to smo se imali prilike uvjeriti i na primjeru nedavnih ratnih sukoba na području bivše Jugoslavije.

Razmatranje unutarnjih proturječnosti na relaciji vjera-religija-vjerske zajednice zahtijeva širu analizu u koju se,

na ovom mjestu, nećemo upuštati. Neka se time bave znanstvenici i vjeroučitelji kojima je to profesionalno zanimanje i redoviti posao. Zadržat ćemo se isključivo na fenomenu vjere, koji gotovo svakodnevno zaokuplja obične ljude.

Što je vjera i kako se prema njoj odnosimo u pojedinim životnim situacijama?

Pojednostavljeno gledano, vjera je pitanje ljudske osobnosti. Svaki čovjek u svom biću nosi neku vjeru. Svatko vjeruje u nešto. To ne znači da je svaki čovjek vjernik u smislu pripadnosti određenom vjerskom učenju, niti da mora pripadati nekoj od poznatih vjerskih zajednica. Vjera ne podrazumijeva takvu vrstu potpune identifikacije sa pripadnicima određenih vjerskih, odnosno religijskih skupina. Ona može funkcionirati i izvan njih, kao individualan odnos spram svijeta.

Vjera se ne mora vezivati samo uz Boga kao svevišnje božanstvo iz čijih su zasada izrasle brojne religijske zajednice.

To što mnogi prihvaćaju vjeru u Boga može biti izraz priklanjanja stanju kolektivne svijesti koje donosi odgovarajući duhovni dobitak. U svakom slučaju, opredjeljivanje za vjeru u Boga nosi u sebi manji rizik od vjere u bilo što drugo. Jer, za razliku od Boga koji je nadnaravan, sve drugo, jer mu nije ravno, uz očekivane radosti, može nam prirediti i stanovita razočarenja.

Vjera je, u načelu, sustav pozitivnih osjećanja prema objektu vjerovanja, bilo da je on stvaran ili imaginaran, u našoj blizini ili daleko od nas. Kad čovjek vjeruje, pa i besmisao se lako pretvara u smisao. Nevidljivo poprima obrise vidljivi-

vog. A nedostižno prerasta u dostižno. Vjerovati u nešto, znači imati to na dohvat ruke. Možda ne kao činjenicu, ali barem kao imaginaciju. Kao misao koja nas nosi željenom cilju.

Tko ne vjeruje, taj se nema čemu nadati.

Vjera je, dakle, poželjna u svakom vremenu i na svakom mjestu. Podjednako u situacijama kada nam sve ide kako treba, kao i onda kada stvari krenu nizbrdo. Vjerom se uspostavlja nadmoć pozitivnog nad negativnim i dobra nad zlom. Ona osigurava ravnotežu poljuljanih emocija, unosi prijeko potrebnu stabilnost kad nam je najteže, gubimo ono što nam je najdraže, a dobivamo ono što ne volimo.

U vjeri je spas, ma kakva ona bila i ma od koga dolazila.

Vjeronanje u Boga ne traži velike žrtve. Tjelesna odricanja su mala, a duhovna dobit je velika, pa i onda kada na oltar pobožnosti prinosimo dio vlastitog imetka. Kada se žrtvujemo za dobro zajednice kojoj pripadamo.

Dobročinstvo se nagrađuje ljubavlju.

Nedobročinstvo proizvodi mržnju.

U promišljanju fenomena vjere ne smijemo se zadržati samo na sagledavanju odnosa jedinike spram Boga. S dužnom pažnjom trebamo promatrati i druge oblike vjeronanja koji su usmjereni na društvene i prirodne pojave. Tako ćemo brzo spoznati kako i ljudi koji se deklariraju kao ateisti imaju svoju vjeru. Zapravo, shvatit ćemo vjeru kao stanje svijesti, a ne samo popratnu ili prolaznu manifestaciju odnosa prema nečemu ili nekome iz našeg bližeg ili daljeg okruženja.

Nikoga ne bi trebalo iznenaditi saznanje kako pojedini, takozvani ateisti, jednakim žarom štiju Boga kao i osvjedočeni vjernik. Samo, za razliku od javnih vjernika koji svoje vjerske osjećaje manifestiraju na svakom koraku, racionalni ateisti svoju vjeru u Svevišnjeg Stvoritelja čuvaju samo za sebe. Simbol svoje vjere oni doživljavaju duhom, a ne vidom. Njima nisu potrebni posrednici u liku vjeroučitelja, niti posebni prostori u obliku vjerskih objekata gdje će isticati vlastite vjerske osjećaje. Takvim vjericima "Bog je u duši i tijelu". Utjelovljen je u njihove misli i postupke, ističe se kroz njihovo primjerno dobroćinsko ponašanje.

Stoga se može reći kako su tanke linije koje dijele te dvije vrste vjernika. Sve da među njima i postoje razlike, ne možemo ih pronaći u različitosti duša, već u vanjskim oblicima isticanja religioznosti. U onim praktičnim, koje se svode na raznovrsne vjerske obrede i vanjske manifestacije, koje jedni izbjegavaju, a drugi upražnjavaju.

Za razliku od njih, istinske nevjernike i krive vjernike lako je prepoznati. Oni se jednako ponašaju u svim situacijama. Kada se lažno kunu, kao i kad se Bogu mole. U oba slučaja rade to kako bi skrili ili isprali grijeh zbog zla počinjenog drugim ljudima. Njima je vjera maska za prikrivanje vlastitog bluda i učinjenih pogreški. Ti skrbnici vlastitog i štetnici tuđeg interesa pokušavaju se približiti i infiltrirati u vjerske zajednice, kako bi u masi vjernika prikrili svoju nevjeru.

Kakva god bila, iskrena vjera donosi dobro,
a nevjera u sebi krije zlo.

Zato je, čovječe, dobro vjerovati, kako u Boga, tako i u bližnjega svog i u sebe samoga.

*Bože, ja ne tražim od tebe kruh i zlato,
već mudrost koja će mi dati sve.*

*Bože, napuni moju čašu ljubavlju, kojom ću
sve neprijatelje pretvoriti u prijatelje.*

Ne zovi Boga u pomoć samo u nevolji.

Bog nije zločinac

Jednom prigodom upita me poznanik: -Da li Bog dozvoljava ratove? - Ne - odgovorih veoma ljutito - Bog nije zločinac!

Ratovi nastaju zbog ljudskog egoizma. Ljudski ego uvijek traži više, samom sebi i zajednici u kojoj živi. Ljudski egoizam je kroz dugu povijest ljudskog roda razvio zavist, ljubomoru i mržnju. S ovakvim osobinama čovjek, odnosno ljudi, traže za sebe, za svoju zajednicu, užu ili širu, sve više i više materijalnih i kulturnih dobara. I nikad im dosta!

I nastavih, dok je poznanik pozorno slušao: - Razlozi ratovanja kroz povijest su različiti. Ratovalo se: za zemljište, stoku, šume, rude, za lijepe žene, mora, naftna polja, naselja i za sve ono što jedni imaju, a drugi nemaju.

"Onda", bijaše to davno, Bog stvori sve, pa i čovjeka. Postojanje planetarnog sustava, zemlje i života, na zemlji i ako ga ima još negdje, odvija se po zakonitostima koje su uspostavljene kada je to i nastajalo, stvarano. Ta točnost, preciznost u galaksiji, svemiru, na planetima, na zemlji, nepojmljiva je ljudskom umu. Sve se to kreće, mimoilazi, prelazi iz oblika u oblik, mijenja svojstva, mijenja dan u noć i obratno,

mijenja godišnja doba, nastaju i nestaju vjetrovi i oluje i sve ostale promjene tijekom milijuna godina i u kraćim vremenskim periodima.

Čovječe, Bog ti dade pamet da sve to upoznaš, vidiš, te da se prilagođavaš i poštuješ te zakonitosti života.

Ljudski rode, tvoja pamet, tvoj um, razvijao se, saznavao ovozemaljski život onako kako se mijenjao život i uvjeti života; kako su se razvijali znanost i znanstvena dostignuća.

I razvoj pameti, uma, imao je svoj postupni, evolutivni put. Ovom konstatacijom ja ne negiram Boga, već slavim i zahvaljujem u Njegovo ime. Čovječe, ti svoj um moraš razvijati, puniti ga sa saznanjima o negativnosti ljudskog egoizma, o zakonitostima na našem planetu po kojima se sav život odvija, događa, kako bi se mogao prilagođavati tim zakonitostima, poštujući ih kako bi sebi i zajednici osigurao bolji život.

Mladi čitatelju, tvoj um je beskonačna ploča na koju se može napisati, unijeti mnogo znanja. Takvo znanje pomoći će ti lakše trasirati vlastiti životni put. Životna staza je puna prepreka koje su proizvod ljudi ili zakona života koji vladaju na zemlji. Uči, upoznaj, primaj savjete, aktiviraj um u donošenju životnih odluka i svakog životnog koraka. Na svakom mjestu vreba nesreća, a kada se nešto dogodi, mi tada optužujemo Boga.

Ljut sam kada netko psuje Boga ili ga optužuje da mu je On kriv za nešto što mu se desilo. Bog nije zločinac. Bog ne raspoređuje zla po ljudima, kome će se nešto dogoditi. Bog je sve stvorio u savršenom redu i po savršenim zakonitostima po kojima se odvija ovaj život, a tebi dao pamet kako bi mogao

razmišljati i kontrolirati svaki svoj postupak, korak, svaku svoju riječ, misao, jer iz loših misli nastaju loši postupci, radnje.

Je li Bog kriv što je on ili ona: napio se alkoholnog pića, te vozio auto i poginuo; izvršio preljubu te ga ostavio bračni drug; prekršio zakon o zabranjenom, prekršio i dobio zatvor; vozio po velikom nevremenu, iako nije morao, pa nastradao; u ljutnji ubio čovjeka ili neki drugi loš postupak učinio. Izuzetak su okolnosti kada se čovjek nađe u situaciji u kojoj nije mogao izbjeći zlo, a to su prirodne pojave. Bog nije kriv za nesreće koje nas zadese. Ljudi često, umjesto da bježe od nesreće, idu nesreći u zagrljaj; također, umjesto da bježe od ratova, više se dogovaraju, budu popustljivi i tolerantni, oni vode ratove.

Bog im nije rekao, niti im dao bilo koji znak za ratovanje.

Meni je Bog potreban

Rekoh, meni je Bog potreban. Koliko vidim, čujem i pročitam, Bog je potreban za 85% ljudi kugle zemaljske, a ostalih 15% su iz raznoraznih razloga ateisti.

Neki nisu nikada spoznali Boga; nitko im Boga nije unio u njihova srca, u njihovo biće, ili im je materijalističko-dijalektički pogled na život udaljio Boga, negirao ga. Mnogi mladi ljudi u svojoj mladalačkoj snazi zanemare Boga, udalje se od Njega.

Od početka filozofije i filozofiranja o životu, o Bogu, mnogi filozofi izveli su sljedeću konstataciju: *Kad ne bi bilo Boga, trebalo bi ga izmisliti, jer Bog treba čovjeku.*

Vratimo se u daleku prošlost, u epohu kada je čovjek počeo razmišljati o prirodnim pojavama, o mogućnosti preživljavanja, o odbrani od životinja, te od ljudi koji nisu iz njegova plemena.

Svakodnevne pojave tjerale su ga na razmišljanje. Kako tada i mnogo kasnije objasniti: sijevanje, grmljavinu, dan i noć, bolesti i ozdravljenja, rađanje i umiranje, toplotu i hladnoću, kiše i poplave, vodu i njena agregatna stanja... Mnoge

religije su u svojim teorijama opisale početak života prvih ljudi i njihovo snalaženje u prirodi, u raju zemaljskom.

Stari kršćanski Zavjet kaže da je Bog radi kušnje zabranio jesti plodove s jednog stabla jabuke. Eva i Adam to prekršiše, te dobiše kaznu da u znoju lica svoga pribavljaju sebi hranu i bore se za opstanak.

Taj Božji glasi čuli su Eva i Adam, a desete generacije kasnije su zaboravile ili nisu vjerovala u to. Svaka prirodna pojava u tim drevnim vremenima koja se nije znala objasniti izazivala je kod ljudi strah i trepet, a slično se dešava i dan - danas kod ljudi koji ne znaju objasniti te pojave.

Što je čovjek mogao pomisliti, ako je čak mogao i to da je neka sila, svemoguća sila, davala ljudima kaznu za njihove pogrešne postupke, psovke ili zato što se ne pokoravaju Bogu i Njegovim zakonitostima.

Ljudi pretpostaviše da sve te pojave daje netko svemoguć i stvoriše Boga po svojoj slici i prilici. Nepoznavanje prave prirode stvari. Na kugli zemaljskoj živjela su po obliku i boji razna plemena, a ovisno o podneblju, stvarali su sebi kultove različitih božanstava i svoje teorije o svome božanstvu. Tako nastadoše prve vjere i vjerovanja. Vjerovalo se u sve i svašta. Bog su bili, a kod nekih su i sad: mnogi planeti, sunce, mora, jezera, vjetrovi, mnoge prirodne pojave, razni predmeti i što sve ne.

Bog je šutio...

Vremena su prolazila, epohe se mijenjale, kao i generacije, ljudski um se razvijao i zaključivao da su mnoga od tih vjerovanja zabluda, ali da postoji neka Sila koja je svemoguća, te da ona vlada i upravlja svime na Zemlji i u svemiru.

Ta sila je Bog, ali jedan i jedinstven za sve ljude, bez obzira na njihove teorije i način njihova vjerovanja i poimanja Boga, kao i ime kojim Boga nazivaju. Pojaviše se pametni ljudi, sposobni objasniti i prisvojiti simpatizere svoje teorije, svoga vjerovanja. I tako kroz povijest nastadoše mnoge religije.

Religije dijelimo na politeističke – vjerovanje u više bogova, i monoteističke – vjerovanje u jednoga Boga. Sada u svijetu postoji oko četiri tisuće i tristo što velikih, što manjih vjera. Jedna od starijih je hinduizam, pa poslije konfucizam, budizam, taoizam...

Pa prema veličini: kršćanstvo, islam i ostale: judaizam, sikizam, spiritizam, bahai, jainizam, Cao Dai, shinto, tenrikyo, neopoganizam, kineska tradicija, afrička tradicija i mnoge druge.

Čovjek, mrav na kugli zemaljskoj, nemoćan u ovoj suznoj dolini, trebao je, a i danas treba Boga. Teško je i zamisliti život bez nadanja, ljubavi, svjetionika... To je Bog, On mi je potreban, On ti je potreban. Imam običaj kazati: Teško onome tko ne vjeruje, on je prazan. Možeš imati sva bogatstva ovoga svijeta, ali ako ti je duša prazna, ti ćeš uvijek biti nesretan i bezvoljan. Duševno zadovoljstvo čini sreću kod ljudi. Ne negiram materijalna dobra, odnosno novac, dapače, on je potreban i uvjetuje egzistenciju čovjeka, ali nije jedina sreća.

Eto, ljudi stvoriše kultove svojih bogova, teorije, filozofiju svoga življenja, pa im druge teorije, odnosno način vjerovanja i molitve, ne odgovaraju. Njihova je teorija bolja i točnija, pa počinju mrziti pristalice one druge, treće ili desete vjere. Mržnja se ne završava samo na riječi mržnja, već se

ljudi ubijaju zbog različitosti, zbog toga što i ti, odnosno tvoje vjerovanje nije kao njegovo. Zbog toga su vodili ratove, a nažalost ih vode i dan-danas, iako je Bog samo jedan.

Bog opet šuti...

A ja vjerujem u znanost, u znanstvena dostignuća, teoriju da su svi ljudi po Stvoritelju–Bogu braća i da sve ove egoistične razlike koje se mogu sažeti u tvrdnju "moje je bolje i točnije od tvoga" stvoriše ljudi i s tim se stvori mržnja između vjera i nacija.

Nemam pravo suditi i optuživati ta različita poimanja o bogovima i drugim predmetima vjerovanja, ali radi generacija koje dolaze imam pravo dati svoje mišljenje.

Bog, kao tvorac svega vidljivog i nevidljivog, tvorac zakonitosti po kojima se na kugli zemaljskoj i u svemiru sve zbiva, biće koje zrači ljubav i svjetlost - potreban je ljudskom rodu. Da nije tako, ne bi osamdeset i pet od sto posto čovječanstva na kugli zemaljskoj vjerovalo i nadalo se Njegovoj pomoći.

Možda je tako, a tvrdim da jest, Bog nam je potreban. Koliko milijuna ljudi u ovom trenutku traži pomoć, moli, nada se i olakšava sebi život. Teško onome tko se ne nada, jer je prazan; bez pomoći je - teško mu je živjeti. S jakom vjerom u Boga i sebe možeš sve. "S jakom vjerom možeš planinu pomaknuti". Sam pojam vjerovanje znači puno za tvoju psihi. Kad vjeruješ, ti se nadaš, ti nisi sam, dakle, Bog je s tobom.

U svakodnevnom ljudskom životu dešavaju se ružne i lijepe stvari. Mnogi ljudi za lijepe stvari koje im se dogode zahvaljuju Bogu, a mnogo njih za ružne stvari psuju ili proglašavaju Boga zločincem. To optuživanje Boga za nesreće koje

se dešavaju ljudima je, po meni, nepravilno poimanje Boga. Ako se zamišlja da je Bog neki bradonja koji sjedi gore u nekoj fotelji i gleda što ljudi dolje rade, svakog vidi i zapisuje, onda je jasno zašto ljudi tako reagiraju na dešavanja dobra i zla. Mislim da je takvo poimanje Boga pogrešno, pa zato i dolazi do psovanja i proglašavanja Boga zločincem.

Ja kažem, Bog nije zločinac, te da ljude nikada nije kažnjavao, niti sada kažnjava. On pomaže ljudima. Ljudi su od Boga pravili zločinca. Naime, u svojoj nemoći da vladaju u svojim grupama, državama, religijama, mnogi ljudi su zloupotrebljavali moć Boga i njome strašili ljude. Kazna je pakao – vječna vatra i ostala prokletstva koja se mogu desiti na ovome svijetu.

Bog je čovjeku dao um kako bi razmišljao o svojim koracima, postupcima, o poštivanju Božjih zakonitosti i društvenih normi. Um se ne razvije kod svakoga isto, a to je uvjetovano: genetikom, sredinom življenja, društvom, prijateljima, školama koje je netko pohađao, društvenim uređenjem i mnogim drugim čimbenicima.

Nema toga uma koji čovjeku može pretkazati nesreće izazvane modernom tehnikom življenja, nesreće do kojih dolazi uslijed prirodnih pojava i svega onoga što je veća sila u odnosu na čovjekovo slabo tijelo.

Neću sada objašnjavati teorije postanka svijeta, nastanak Božjim stvaranjem ili evolutivnim razvojem, već želim reći da u svemiru, a i na Zemlji, vladaju zakoni i zakonitosti, odnosno da se čitav život odvija po njima. Bez obzira na to tko stvori te zakone i zakonitosti, sve se odvija i zbiva po njima. Evo nekih zakonitosti: kretanje planeta oko sebe i u planetar-

nom sustavu, putanja zemlje oko sebe i Sunca, dan i noć, vjetrovi, oluje, plima i oseka, agregatna stanja vode, nastajanje i nestajanje oblaka, adaptacije biljaka i životinja u različitim životnim sredinama, prirodna ravnoteža, akcija i reakcija i ...

Čovječe, Bog ti je dao pamet da se služiš njome. Moraš upoznati zakonitosti koje vladaju na našem planetu i zakone društva u kome živiš, kao i moralne norme koje trebaš poštivati. Kada sve ovo upoznaš-shvatiš i bude ti jasno življenje u tvojoj sredini, kontinentu, planetu, svemiru; nikada više nećeš kriviti Boga za dešavanja koja su proizvod tvoga pogrešnog razmišljanja. Ti si kormilar na vlastitom životnom putu!

Mene je rodila majka kršćanka, te sam i ja takav.

Tebe je rodila majka koja u Budu vjeruje, pa si i ti budišta, a tebe koja... Pa jesam li ja kriv za to ili ti, ili on. Nitko mi ne daje za pravo, a niti mi reče Bog da te mrzim zato što ti ne misliš i ne moliš kao ja. Bog je dobar, pomaže meni, tebi, njemu i svim ostalim ljudima.

Ljudi, čovječe, urazumimo se i shvatimo da smo stvoritelji jednoga Boga. Ne mrzimo se – volimo se! Molite kako znate i umijete. Činjenica je da svi ljudi na kugli zemaljskoj mole po svome i vjeruju u svoga Boga i da Bog pomaže svima onima koji mole i traže pomoć. Bog pomaže: daje ti nadu, putokaz, svjetlost, providenje, ljubav, bez obzira kako i kojim jezikom moliš, jer - bez Boga je teško! Teško onome tko ni u što ne vjeruje; on je prazan, njegova je duša prazna.

Meni je Bog potreban.

Bože, oprosti mi ako u ovom "Meni je Bog potreban" nisam shvatio povijesni razvoj vjera – religija, te sam napisao nešto što nije istinito.

Bože, Ti si mi dao um kako bih razmišljao i ponašao se po zakonima, moralnim normama i zakonitostima koje si uspostavio. Nastojim da tako bude. Možda moja logika nekada luta ili ne može shvatiti neke stvari, oprosti mi, Bože!

Ovo napisah jer me često progone žrtve vjerskih sukoba i mržnji, a jedan je Bog.

Kreševo, lipanj 2013.

Slijedimo mudrace

Pune su svjetske biblioteke knjiga koje napisaoše ljudi od vremena kad su se pojavili prvi znaci, prva slova za zapisivanje, opisivanje događaja, prirodnih pojava koji su se tada dešavali. U prvom periodu događaji su se prikazivali slikama ili nekim znacima, egipatski prvi znaci, hijeroglifi.

Kako se pismo, slova usavršavala, kao i strojevi za štampanje, pisanje knjiga, tako su se sve više i više događaji koji su se zbijali u zajednicama i u prirodi, sve više opisivali, slagali u knjige i evo danas, poslije tisuće godina možemo pročitati, saznati kako se tada živjelo, odnosno šta se zbivalo. Sve te događaje, zbivanja, opisivali su ljudi; ljudi koji su malo više vidjeli i malo više osjetili zbivanja, ili bili na izvoru zbivanja. Sasvim jasno da su oni to zabilježili, kako su oni to vidjeli, osjetili, bili sposobni prikazati.

Mogao je netko biti i sposoban u tadašnjoj tehnici pisanja, a koliko je bio sposoban u opisu događaja, vjerno opisivao, zatim koliko je tu bilo subjektivnosti ili prisile opisati onako kako su drugi htjeli. Zasigurno je bilo svega, a pogoto-

vu prikazivanja ratova i pobjednika u ratovima. "Istoriju pišu pobjednici".

Od početaka prvih izuma, u svim oblastima nauke, pa do danas, koliko se teza i mišljenja promijenilo, izmijenilo, pa tu su milijuni knjiga. A koliko će ih tek još biti? Uostalom, zakon dijalektike, "Sve teče, sve se mijenja".

Ljudski um također ne miruje: "Život je dijalektičan, a um je logičan". Dobro je što je tako. U procesu saznanja ide se prema istini. U dijalektici se sve mijenja, pa tako i moralne norme, istine.

Što je danas istina, nekada sutra, u budućnosti će se tumačiti drugačije, a i bit će drugačije. Vratimo se sadašnjosti i našem viđenju stvari. Svaki događaj, pojavu, društvenu situaciju, svatko vidi na svoj način ili približno kao ja ili ti, ali ne isto kao mi.

To što vidi na svoj način, ima za to puno razloga; škola, načitanost, društvo, odgoj, sredina i utjecaj društva itd. Kao takav, ne može nikako misliti kao ja; ugao njegovog promatranja stvari je drugačiji. Nije ni to problem, neka vidi on stvari drugačije, ali neka ne tumači da je to tako.

Ukoliko mu kontriraš, on bi se potukao, ili ako je u pitanju vjera ili politička ideologija, on bi poginuo za svoje viđenje, za svoje stavove i istinu po njemu. Možda sam i ja takav, pa vidim u svojim viđenjima stvari samo istinu, onda nas dvojica ne možemo skupa, imamo dvije istine, a u većini slučajeva je jedna istina ili je istina sasvim nešto treće. Tvoje mišljenje i moje mišljenje su samo mišljenja, a nisu istine. Istina je nešto

treće. Oprosti, u nekim slučajevima si ti u pravu, te u nekim ja, ali nismo uvijek, kao što imamo običaj tvrditi.

Doista ima tvrdoglavih ljudi; sve što on priča jeste istina, to je onako kako on kaže.

Puno puta se vidi da to nije tako, ali on bi poginuo za taj svoj stav, za točnost svoje priče, svoga viđenja stvari. Puno puta nije ni onako kako ja kažem, iako tvrdoglavo tumačim da jest, a nije ni njegovo točno, a mi bi se pobili, posvađali, ljutili; a istina je sasvim nešto treće.

Tko će nam u takvoj situaciji presuditi, kazati da nije tako. Primjera radi, sami smo. Tada netko mora biti tolerantniji, popustljiviji prijeći na novu temu razgovora, ili zbog nezgodne situacije reći, tako je.

Čovječe, opet ti kažem da tvoje i moje viđenje stvari je subjektivna stvar. Ne može biti isto, jer ugao promatranja je drugačiji, a i naša životna iskustva. Dodajmo tome još obrazovanje, društvo u kome se krećemo, društvo u kome živimo, saznanja koja smo stekli tijekom života; eto razloga da nam zaključci o stvarima i događajima nisu isti.

U meni i u tebi je napravljena drugačija logika, drugačiji kriteriji promatranja i donošenja zaključaka.

Ne budimo tvrdoglavi, svoje saznanje, svoje oformljeno mišljenje još jednom preispitajmo. Sami sebi recimo da možda nije tako. Zbog tvrdoglavosti, sporosti mijenjanja mišljenja, mnogi su ljudi izgubili ogromne novce, cijela svoja imanja. Uzmite samo kladionice svih vrsta. Kladim se, tvrdoglavo se kladim, ulažem ogromne novce, a nemam novih saznanja o

nogometnom klubu, grlu koje se takmiči, o čovjeku koji se takmiči.

U međuvremenu se dosta toga promijenilo, izmijenilo, a ti o tome nemaš pojma; ulažeš novac samo da izgubiš, baš tako samo da izgubiš. Sumnjate li u mene i moju točnost, objašnjenja, kažem vam ovo je samo teorija o teoriji.

Trebalo mi je sedamdeset godina, pa da se uvjerim u mnoge stvari, da ih iskusim na mojoj koži. Sve narodne izreke koje su stvarane tisućama godina su provjerene na milionima ljudi i one su točne. Mudrost se ne uči iz knjiga, već se stječe godinama i provjerava na koži. Obično se kaže kako mudrost ljudi steknu po stare dane kada im više nije potrebna. Dokle ljudi žive, potrebna im je, ali ne koliko mladim ljudima, jer dolaze u veća iskušenja.

Evo, ja želim životna iskustva prenositi mladim generacijama, da im se ne dešava ono što se meni dešavalo, a sve zbog neznanja i neiskustva.

Nije ovdje sada u pitanju neka ekstra pamet, već više se radi o principima, o provjeri znanja i iskustava. Volio sam od rane mladosti mudre izreke i testirao sam njihovu istinitost u praksi. Točne, točne i opet tvrdim točne i korisne, ali ih mi zaboravimo, kao što zaboravimo i zakone koje prekršimo i onda psujemo državu i provodioce tih zakona. Želja mi je samo da vam pomognem, a ne i da se nadmudrujem u mišljenju i istinitosti mišljenja.

Phoenix (Arizona/USA), veljača 2015.

Sretan čovjek je lađica koja plovi
pod povoljnim vjetrom.

Čovjek spozna da je bio sretan tek tada kada
luta po ruševinama izgubljene sreće.

Najbolja osnova za sreću je: nešto raditi,
nekoga voljeti i nečemu se nadati.

O esejima su rekli:

VJEŠTINA BITI ČOVJEK

Anto Stanić, *Životni putokazi*, Kreševo, 2015.

Kažimo lijepu riječ drugim osobama

Očigledno je da eseje koji su pred čitateljem piše osoba koja ima što da kaže. Njegovoj sedamdesetogodišnjoj riječi u potpunosti se može vjerovati. Njima autor želi da upućuje ljude, odnosno potomstvo, da popravlja svijet i da ga iza sebe ostavi bar malo ljepšim i uređenijim, nego što ga je zatekao. U tom pogledu, ovom novom knjigom, daje svoj konkretan doprinos. Njome on, sve ono što je vidio i doživio, sada analitički promišlja, izlažući određene karakteristične pojedinosti i objektivizira ih, pritome ne govoreći o onome što ne može da potkrijepi dokazima iz ličnog iskustva. Uz to se trudi da hladnokrvno i bez predubjeđenja uvažava i argumente drugih, dopuštajući mogućnost da sve može da bude i drugačije.

Čitateljima se obraća osoba veoma bogatog životnog iskustva, koja je mnogo toga prošla, doživjela i vidjela, a što je

najvažnije, koja je kroz život išla otvorenih očiju i napregnutih ušiju. Prošla je put od siromašnog djetinjstva, seoskog učitelja, manuelnog radnika u tuđem svijetu, do veoma uspješnog poslovnog čovjeka i književnika, čovjeka koji je uspio ostvariti svoj životni san. Ali on u tome ne uživa već i dalje radi. Svoja iskustva prenosi mladima, kako bi njihov životni put bio lakši i uspješniji od njegovog.

Jedno od prvih njegovih razmišljanja je o tome da čovjek bez knjige i čitanja ne može da bude uspješan, sretan i slobodan. Ona je temelj sreće i svakog ljudskog napretka. Sretni mogu biti samo ljudi prosvijećenog uma, ozareni razumom i naukom. U tome je i čitava Stanićeva filozofija, ali i cjelokupno njegovo učenje o dobru i zlu u čovjeku i među ljudima, cijela njegova etika. Razum je uslov napretka, slobode, moralne ljepote pa i sreće. Samo onaj koji zna da šta je dobro a šta zlo, može da bude moralan i na korist sebi i drugima. Samo takav može da bude sretan i da ispuni svoj život smislom. U tom smislu Ante Stanić je filozof i moralista suvremenog vremena, koji je prošao mnogo svijeta i utvrdio svoja životna učenja, pa i tekstove koji su pred čitateljem, piše negdje u dalekom svijetu, daleko od svoje rodne grude, ali ih piše za nju i ljude koji žive na njoj, dakle piše ih svoj svome. On smatra da su učenje i rad i vjera u Boga izvor svakog dobra, osnova oko koje se okreće život čovjeka. Zakleti je neprijatelj nerada i neznanja.

Protiv je podjela među ljudima, protiv mržnje i zla, protiv neznanja i nerada, a prijatelj je svakog dobrog čovjeka i svakog naroda, ubijeđen da zlo dolazi samo od nerazuma pa tako ovaj ozvezdani Stanić prethodi svakom dobru.

Teme knjige "*Životni putokazi*" su vrlo raznovrsne i životne. Govore o nemoći, željama, mišljenjima, Bogu, strastima, sreći, oprostima, o egoizmu. Govoreći u ovome posljednjem, naprimjer, on vrlo točno kaže: "Egoizam je dobar do određene mjere, on je neminovan – radi napretka i razvoja društva". Veliki ruski pjesnik O. Mandeljštam je to kazao stihom: "Blago cvrčku zlatnom što u šumi pjeva sam", tj. da bi se stvorilo nešto značajno treba se osamiti.

Anto Stanić smatra da je zadatak čovjeka koji piše, da saopštava ostalim ljudima one svoje misli i ubjeđenja koja su učinili da mu život bude ispunjen i radostan. I on o tome već odavno i piše u svim oblicima, u obliku razmišljanja, poučne priče, romana i eseja i to nije samo posljedica njegovog razmišljanja, već i osjećanja kojima je prožeto svo njegovo ljudsko biće. Što je veoma važno on ne piše da bi mu pisanje postalo sredstvo za život ili da pribavi sebi važnost pred ljudima, već iz čiste unutrašnje potrebe i želje da pomogne drugima.

Ovom knjigom Stanić je želio da skine breme duga prema potomstvu i da im kaže ono što se u knjigama ne može naći, a što je on vidio u svom dugom životu, želeći im, da u ovome nestalnom vremenu, ako ih vodi Bog, da se stalno osnažuju vjerom i duhovno rastu jer samo takvi mogu biti korisni ljudskoj zajednici...

srpanj 2015.

Momčilo Spasojević

MUDROSNI PEJZAŽ ŽIVOTA

Ubirati šumske plodove rukama dječje radoznalosti, hodati seoskim livadama maštajući o dalekim prostranstvima i čudima svijeta, sasvim je dovoljno za šaroliki opis duše dječaka koja će svakim narednim korakom pod teškim bremenom života uspijevati u borbi za pravom ljepote i milovanjem svakog čula prostranstvima ovozemaljskih čudesa. Osjećajući snagom otvorenog uma, što je postajalo i jeste toliko nadnaravno zajedno sa vječito sačuvanom toplinom dječjeg srca. Sačuvano od ljutog prkosa ovog života. Autor jasno stavlja liniju između opravdanosti biti žrtvom želje za osjetiti blagoslov teške muke i rada, te sasvim obične čangrizavosti radi materijalizma i njegova prividnog blagoslova.

Ljudska strast, kako se navodi u jednom od tekstova, kao najjači stepen osjećaja može za sve istine ovog svijeta dovesti naš um u stanje daleko od svakodnevnice, dubinu u kojoj se skriva neopisiva snaga emocije i lukavština što tjera

potpunoj predanosti, slatkoći tako velikog vrhunca naivnosti i sreće.

Kakva strast? Stanić poistovjećuje tu zavodljivu riječ prvenstveno sa idolopoklonstvom takvom neracionalnom stanju uma, koje čovjeka neovisno o njegovoj životnoj dobi ili nekoj drugoj relevantnoj karakteristici odvodi daleko, daleko od dohvata sopstvene zvijezde samoostvarenja na bilo koji način, nego baš suprotno, baca na koljena pod hramom super ega svakog od nas. Lijepo se u trenucima zaljubljenosti ponašati prepušteno i izgubljeno u vrtlogu tako slatkog zanosa, te skoro uvijek lukavog u poigravanju najintenzivnijeg od svih naših čula. Takav da skoro svaki čovjek čezne za prilikom po kojoj će moći uživati u blagodatima strasti. Ipak takva uživanja upravo sukladna svojoj površnosti ne zadiru u suštinsku ljepotu možda ne nužno osjećaja istinske ljubavi, koliko prema nezamjenjivom duševnom zadovoljstvu radi dobro odigrane karte u igri sa samim sobom.

Ipak, sve gore navedeno gubi smisao nakon autorovog razmatranja o okolnostima i situacijama za koje možemo reći da naš čine okrutno nemoćnim. Za borbu protiv prirodnih zakonitosti jedino prihvatljivo sredstvo naše odbrane može biti poniznost. Ta poniznost koju autor u svakom izričaju svoje dobronamjerne misli piše. Neovisno radi li se o slučaju običajnog zakona nekog društva, spletu nesretnih okolnosti ili tužne sudbine za one koji u njenu ruku vjeruju, pritom prepuštajući tokove bilo kojih događaja svog života slučaju i bivajući marionetama takve "slučajne sudbine" Stanić ponovno i ponovno naglašava potrebu stalnog razvijanja čovjekove intelektualne sposobnosti i dobrote srca, kao sasvim

dovoljno oružje u borbi protiv bilo kojeg nesretnog slučaja ili spleta okolnosti. Također, kasnije pronalazimo izražaje strogog opominjanja za navedeno sa dozom neprimjetnog, a opet dobronamjernog podsmjeha radi čovjekovog kukavičluka u teškoj borbi za razvijanjem ljudskog uma, istovremeno riječima: "Tko ne čita, njega brzo pročitaju", dajući vrlo jednostavan putokaz, savjet, opomenu i razumijevanje za one koji se zadesiše u spletu neprilike i već spomenutog, nimalo zanemarivog spleta okolnosti.

"U procesu saznanja ide se prema istini." Istini za volju i kako se vijekovima tvrdi i potvrđuje, zlata vrijedna mudrost se može stjecati samo godinama i iskustvima, a dodatno potkrijepljivati procesima saznanja iz napisanih riječi u knjigama. Jedno takvo neprocjenjivo iskustvo autor opisuje metaforičkim koprcanjem u bučnim i razarajućim valovima života, a često su znali zapljučati možda na prvi pogled bezazleni, ali itekako bučni po samovjeri u istinost vlastitog stava i mišljenja...Ljudi oko nas, njihove neke druge mudrosti i karakteri.

Vodeći raspravu sa samim sobom, dolazi se do ponovno istog zaključka. Dobronamjernost misli i neophodnost ljudske empatije, razumijevanja za neke druge faktore genetike, koje autor navodi kao samo jedan od razloga nastalog konflikta dva ili više ljudskih bića opet isto pogrbljenim pod teškim bremenom života.

Možemo vrlo lako primijetiti kako Stanićevi tekstovi imaju jaku pedagošku karakteristiku, obuhvatajući proces čovjekovog odrastanja pod jedinstvenom krinkom "Učenjem do zvijezda". Istovremeno razmatrajući bogatstvo prenoše-

nja naučenog na okolinu, što otkriva pedagošku osobnost autora.

Moć pozitivnog razmišljanja ovdje je okrunjena, a možemo slobodno zaključiti, analizom, psihologije čovjeka do jedinstvenog fenomena vjere, poštivajući takav sustav pozitivnih osjećaja jer je uistinu u vjeri spas, neovisno kakva je i od koga dolazi! Entuzijazam za svaki novi dan, darovanje sreće drugima, potraga za vječitim proljećem života pod postignutom harmonijom svake individue jeste nadomak svih nas. Naša sreća je uistinu u malim stvarima, a potrebna je samo snaga volje. Želja da bismo pokucali na njena vrata. Ipak, majka zadovoljstva života neće nam zasigurno ukazati svoje lice, ukoliko ne spozna onu nezamjenjivu unikatnost što se krije iza našeg imena, unikatnost istine, postojala takva ljepota u svakom ubranom šumskom plodu, proživljenoj strasti, pruženoj ruci pomirenja, pročitanoj knjizi, iskorije-njenoj napasti egoizma ili jednostavno iskazanom poštovanju dobronamjernih riječima autora, nevažno koliko kreiranim jezičko stilskim sredstvima naspram bogatom životnom iskustvu, stečenom dobrotom dječjeg srca.

kolovoz 2015.

Natalija Puljić

Sadržaj

Predgovor	5
Dugo mi je trebalo da shvatim	7
Tko ne čita, njega pročitaju	10
Učenjem do zvijezda	13
Planiranje vremena	20
Stjecanje dobrih i loših navika	26
Kada smo nemoćni	34
Strasti	38
Taoci želja	44
Eho podsvijesti	48
Istina i laž	52
Egoizam	58
Oprost	63
Pravo na mišljenje	69
Što je sreća?	74
Bog, vjera i vjerovanje	80
Bog nije zločinac	88
Meni je Bog potreban	91
Slijedimo mudrace	98
O esejima su rekli	103
Momčilo Spasojević:	
Vještina biti čovjek	103
Natalija Puljić:	
Mudrosni pejzaž života	106

